

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1894. Första Kammaren. N:o 14.

Tisdagen den 13 mars.

Kammaren sammanträdde kl. 2,30 e. m.; och dess förhandlingar leddes af herr vice talmannen.

Justerades protokollet för den 6 i denna månad.

Herr statsrådet friherre *von Essen* aflemnade Kongl. Maj:ts nedannämnda nådiga propositioner till Riksdagen:

1:o) med förslag till förordning om ändrad lydelse af vissa paragrafer i grufstadgan den 16 maj 1884;

2:o) angående tillgodogörande af den kronan tillkommande jord-egareandel i grufva;

3:o) angående förskjutande af den väguppskattningsnämnderna tillkommande ersättning m. m.; och

4:o) angående vissa åtgärder i syfte att åt mindre bemedlade och obemedlade bereda tillfälle att bilda egna jordbruk.

Anmäldes och bordlades

konstitutionsutskottets utlåtande n:o 3, i anledning af väckt motion om ändrad lydelse af §§ 6 och 13 riksdagsordningen;

statsutskottets utlåtanden:

n:o 8, angående regleringen af utgifterna under riksstatens sjunde hufvudtitel, innefattande anslagen till finansdepartementet;

n:o 26, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående beredande af lånemedel till utveckling af statens telefonväsende; och

n:o 27, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående beviljande af vissa förmåner för enskilda jernvägsanläggningar; äfvensom

lagutskottets utlåtanden:

n:o 22, i anledning af justitieombudsmaunnens framställningar rörande dels ändring af 20 § i förordningen angående inteckning i fast egendom den 16 juni 1875 och dels tillägg till 23 § i samma förordning;

n:o 23, i anledning af väckt motion om utarbetande af förslag till lagbestämmelse i syfte att antingen fullt vitsord må tillerkännas inteckningsbok eller beståndet af inteckning för nyttjanderätt, undantag och servitut göras beroende af inteckningens förnyelse;

n:o 24, i anledning af väckt motion angående ändrad lydelse af 58 § i förordningen om kommunalstyrelse på landet den 21 mars 1862;

n:o 25, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om utarbetande och framläggande af förslag till vissa ändringar i 3 kap. ärfdabalken;

n:o 26, i anledning af väckta motioner om ändrade bestämmelser i fråga om skyldighet för egare af afsöndrad jord att till stamhemmanet utgöra vissa afgälder;

n:o 27, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till lag om enskild själavård, konfirmation och Herrens heliga nattvard samt till lag angående jordfästning;

n:o 28, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till lag rörande främmande trosbekännares öfvergång till svenska kyrkan; samt

n:o 29, i anledning af väckt motion med förslag till ändring i vissa delar af förordningen angående allmänt kyrkomöte den 16 november 1863.

Föredrogos, men bordlades å nyo på flere ledamöters begäran statsutskottets den 10 i denna månad bordlagda utlåtande n:o 6 äfvensom sammansatta stats- och lagutskottets nämnda dag bordlagda utlåtanden nis 1 och 2.

Föredrogos och hänvisades till lagutskottet Kongl. Maj:ts under sammanträdet aflemnade nådiga proposition till Riksdagen med förslag till förordning om ändrad lydelse af vissa paragrafer i grufvestadgan den 16 maj 1884.

Föredrogos och hänvisades till statsutskottet Kongl. Maj:ts nedannämnda, denna dag aflemnade nådiga propositioner till Riksdagen:

1:o) angående tillgodogörande af den kronan tillkommande jordegareandel i grufva;

2:o) angående förskjutande af den väguppskattningsnämnderna tillkommande ersättning m. m.; och

3:o) angående vissa åtgärder i syfte att åt mindre bemedlade och obemedlade bereda tillfälle att bilda egna jordbruk.

Vid föredragning af ett från Andra Kammaren ankommet protokollsutdrag n:o 126, med delgifning af nämnda kammares beslut öfver dess tillfälliga utskotts utlåtande n:o 5, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om åtgärder till skydd för jordbruket mot skada af s. k. canadahjortar i Södermanlands län, beslöt Första Kammaren hänvisa detta ärende till sitt tillfälliga utskott.

Justerades tre protokollsutdrag för denna dag.

På begäran af herr *Pettersson, Fredrik Emil*, beviljades honom ledighet från riksdagsgöromålen under en vecka, räknadt från och med den 15 i denna månad.

Kammaren beslöt på framställning af herr vice talmannen, att de ärenden, som denna dag bordlagts första gången, skulle uppföras främst på föredragningslistan till nästa sammanträde.

Kammaren åtskildes kl. 2,43 e. m.

In fidem

A. von Krusenstjerna.

Onsdagen den 14 mars.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Herr statsrådet *Östergren* aflemnade Kongl. Maj:ts nedannämnda nådiga propositioner till Riksdagen:

1:o med förslag till lag om ändrad lydelse af 10 kap. 5 § strafflagen; samt

2:o med förslag till lag om skyldighet för svensk domstol att upptaga sjöförklaring och verkställa undersökning angående sjöolycka, som drabbat fartyg från annat land än Sverige eller Norge.

Justerades protokollen för den 7 i denna månad.

Anmälades och bordlades

statsutskottets memorial n:o 28, med anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut i åtskilliga frågor rörande riksstatens fjerde hufvudtitel; äfvensom

bankoutskottets memorial och utlåtande:

n:o 3, angående afskrifning ur räkenskaperna af åtskilliga fordringar, tillhörande afdelningskontoren i Göteborg, Malmö, Jönköping och Karlstad; samt

n:o 4, med anledning af väckt motion om anvisande af medel till uppförande af egen byggnad för riksbankens afdelningskontor i Karlstad.

Föredrogos och hänvisades till lagutskottet de förut under sammanträdet aflemnade kongl. propositionerna.

Föredrogos, men bordlades å nyo på flere ledamöters begäran följande, nästlidne dag bordlagda ärenden, nemligen: konstitutionsutskottets utlåtande n:o 3, statsutskottets utlåtanden n:is 8, 26 och 27 samt lagutskottets utlåtanden n:is 22—29.

Föredrogs å nyo och företogs punktvis till afgörande statsutskottets den 10 och 13 i denna månad bordlagda utlåtande n:o 6, angående regleringen af utgifterna under riksstatens femte hufvudtitel, omfattande anslagen till sjöförsvaret.

1 punkten.

Mom. a)

Organisation
af Karlskrona
artillericorps.

Herr statsrådet friherre Rappe: Under chefens för sjöförsvarsdepartementet frånvaro i Andra Kammaren skall jag be att få i hans ställe uppträda till försvar för Kongl. Maj:ts förslag.

Utskottet har tillstyrkt, såsom herrarne finna af bil. I till detta betänkande, det ifrågavarande förslaget, dock med uteslutande af två tjänstebefattningar, hvilka utskottet ansett sig kunna föreslå Riksdagen taga bort på den grund, att, såsom det säges, dessa befattningar synta vara »mindre nödvändiga». Den ena af dessa tjänstebefattningar är öfverstelöjtnantens, den andra intendentens vid Karlskrona artillericorps.

Det sätt, hvarpå öfverstelöjtnantens öfverflödighet ådagaläggas, är helt kortfattadt. Det heter: »Då den nyligen uppsatta, för hela den befästade linien Vaxholm—Oskar Fredriksborg afsedda Vaxholms artillericorps, med hvilken Karlskrona artillericorps synes närmast likstäld, icke eger flere regementsofficerare än en öfverste och en major, har utskottet ansett, att icke heller för Karlskrona artillericorps flera regementsofficersbeställningar lämpligen böra inrättas.» Motivet skulle således vara det, att befästningslinien vid Vaxholm—Oskar Fredriksborg skulle vara jemförlig med den vid Karlskrona. Denna jemförelse är i sjelfva verket ganska haltande. Om man tager kännedom om huru Vaxholms försvar är inrättadt ur artilleristisk synpunkt, så är det icke en lång linie, utan hela artilleriförsvaret är koncentreradt på Rindön. Det är visserligen sant, att utom Rindön finnas åtskilliga isolerade, stormfria batterier för försänkningarnas beskjutande, men sjelfva försvaret är dock koncentreradt på Rindön, (Oskar-Fredriksborg och Rindöskans samt en del batterier).

Men vid Karlskrona är förhållandet ett helt annat. Man har der Kungsholmens och Hästholmens fästningar, vidare Oskarsvärns-linierna (landtfronten) och slutligen en artillerireserv, en rörlig artilleristyrka, som är afsedd, att, hvarhelst fienden landstiger på de många öarne, tillika med den rörliga infanteristyrkan föras honom till möte och genom offensift uppträdande kasta honom tillbaka. Dessutom är det fråga om att på tre af öarne uppföra ytterligare befästningar. Dessa äro ju icke ännu uppförda, och det kan således sägas vara tids nog att tänka på utvidgning af artillericorpsen när de utförts, men man får väl hoppas, att behovet af dessa sjöbefästningar snart nog skall af representationen uppmärksammas, hvarför det vore skäl att från början ordna artillericorpsen så att den blifver tillräcklig för sitt ändamål. Men jag skall icke upptaga dessa befästningar i mitt resonnement, utan inskränka mig till de fyra punkter jag nämnt. Herrarne finna redan af hvad jag nu sagt, att jemförelsen mellan Vaxholm och Karlskrona, såsom utskottet uppställt den, icke håller streck. Men jag skall tillåta mig att än vidare fullfölja densamma, då

Organisation
af Karlskrona
artillericorps.
(Forts.)

det skall blifva alldeles påtagligt, huru väsentlig skilnaden är och måste blifva mellan artilleristyrkorna vid den ena och den andra af ifrågavarande båda punkter. Först vill jag emellertid erinra, att i den gällande staten för Karlskrona artillericorps, sådan den 1892 organiserades och af Riksdagen godkändes, finnas *tre* regementsofficerare. Men jag går till jembörelsen! Det framgår deraf att enligt den föreslagna staten för Karlskrona artillericorps det skulle förefinnas vid denna corps 30 officerare, 28 underofficerare och 360 man, då deremot vid Vaxholms artillericorps finnas 22 officerare, 24 underofficerare och 300 man, deraf 260 i ständig tjenstgöring. Vidare utgör den styrka af värnpliktige, som årligen skall öfvas vid de båda corpserna, vid Karlskrona artillericorps 500, men vid Vaxholmscorpsen blott 400 man. I krigstid skall den samlade styrkan vid Karlskronacorpsen utgöra icke mindre än 3,000 personer men deremot vid Vaxholmscorpsen en tredjedel mindre eller blott 2,000 personer.

Går jag vidare till artilleribefästningarnas belägenhet på de båda ställena och förutsätter, att, såsom meningen är, chefen för Vaxholmscorpsen är kommandant, så följer af den nyss lemnade beskrifningen af artilleriets fördelning vid Vaxholm, att den andra regementsofficeren måste användas såsom chef för den samlade artilleristyrkan å Rindön, medan deremot vid Karlskrona, om chefen der blir artilleribefälhavare hos öfverkommendanten, en särskild regementsofficer nödvändigtvis erfordras för Kungsholmens fästning såsom artillerichef och ytterligare en för den rörliga artilleristyrkan med dess 17 grofva pjäser. Tre regementsofficerare behöfvas således väl för Karlskronas försvar, och detta antal är ett minimum, enär egentligen fem skulle erfordras, nemligen utom de nämnda en såsom chef å Vestra Hästholmen och en för Oskarsvärnslinierna. Under fredstid vore det meningen så kunna ordna, att chefen vore kommandant i Karlskrona och hade till sitt biträde för skolor och dylikt ene regementsofficeren, medan den andre vore kommandant å Kungsholmens fästning. Slutligen bör icke förglömmas, att vid Karlskrona finnas två stora inlopp och derjemte landtfronten, under det att det vid Vaxholm finnes blott ett enda inlopp. Det förefaller mig, efter hvad jag nu haft äran yttra, som om skälen för behofvet af en öfverstelöjtnantsbeställning borde för alla befinnas så talande, att mer ej behöfde sägas i denna sak. Jag vill dock framhålla ännu en synpunkt. Den infanteristyrka, som är afsedd för Vaxholm vid mobilisering, uppgår till en infanteribrigad. Vid denna brigad finnas följaktligen regementsofficerare af olika grader att tillgå för särskilda större uppgifter, medan deremot vid Karlskrona blott tre bataljoner skulle inkommanderas vid sagda tillfälle, hvadan artillericorpsen här varder för sådana uppgifter hänvisad uteslutande till egna resurser. Tager man nu bort en regementsofficersbeställning från karlskronacorpsen, blir saken ännu betänkligare.

Går jag nu till den andra tjenstebefattningen, som ansetts mindre nödvändig, intendentens, så motiveras dennes borttagande

på följande sätt: »Enär corpsens hufvudstation skulle förläggas till Karlskrona», skulle, »intendenturen, till vinnande af mera enhet och till undvikande af onödiga kostnader» kunna »bestridas af förvaltningsdirektionen vid stationen, förstärkt, om så finnes nödigt, med en officer från artillericorpsen». Det är ganska beklagligt att, så snart det i vårt land talas om intendentur, icke blott bland den icke militära allmänheten utan äfven bland militärer råder en allt för stor oklarhet. Detta märktes vid urtima riksdagen, då frågan var om intendenturens organisation, och det samma går igen äfven här. Vi glömma tyvärr, att frånvaron af en organiserad intendentur till stor del förorsakat alla våra olyckor under krigen efter Karl XII:s tid. Det är visserligen sant, att förhållandet blef ett annat under Karl XIV Johans kampanjer, enär vi i honom finna en härförare, som till fullo förstod intendenturens betydelse, men under det följande långa fredslugnet glömdes snart alla nyttiga lärdomar åter bort. Historien talar i denna sak ett språk som ej kan missförstås. Der man icke insett sammanhanget mellan den militära ledningen och intendenturen, har det gått olyckligt. Så till exempel senast i Frankrike under 1870 års krig. Skall man kunna tänka på att vinna framgång, måste den militära ledningen och administrationen samlas i en hand. Man förstår mycket väl att för den militäre befälhafvaren behöfves vid sidan af denne stabschefer och adjutanter för att biträda honom i afseende å den militära ledningen, men man har icke lika klart för sig att, när det gäller den administrativa sidan, befälhafvaren med ännu mycket större skäl behöfver en intendent vid sin sida, och detta så mycket hellre som det militära i främsta rummet måste upptaga honom. Han behöfver bredvid sig en person, som eger fullständig detaljkänedom rörande förvaltningsärendena och den corps administration, hvarom frågan gäller, för att dess ekonomi skall komma i rätt förhållande till resurserna och för att de rörelser, som ifrågasättas, skola ställas i ett riktigt förhållande till de tillgångar, hvaröfver man har att förfoga. Nu säger man att förvaltningsdirektionen ju kan uträtta detta. Men jag hemställer till dem af herrarne, som tillhöra eller hafva tillhört armén, om man vid regementena skulle kunna hjälpa sig med förvaltningsdirektion utan regementsintendent. Intendenten utan direktionen — ja, det låter tänka sig, men att taga bort den person, som förbereder alla ärenden och i första hand framställer hvad af direktionen skall behandlas, det förefaller något egendomligt. Ser man så på hvad han har att göra, så framstår saken ännu tydligare. Honom åligger att såsom uppbrödsman och redogörare med personligt ansvar förvalta aflönings- och öfriga kontanta medel, att hafva inseedet öfver intendenturmaterielen (beklädnad, utredning, inventarier och så vidare) och sjukvårdsmaterielen, att å kronans vägnar deltaga i besigtningar å varor, persedlar och arbeten, att upprätta alla redogörelser för medel och effekter och granska dertill hörande specialräkenskaper, m. m., samt att under chefen i allmänhet leda och öfvervaka hushållningen, undervisa aspiranter, m. m. Nu sättes i

*Organisation
af Karlskrona
artillericorps.*
(Forts.)

Organisation
af Karlskrona
artillericorps.

(Forts.)

fråga att en artilleriofficer skall kunna kommenderas till att biträda förvaltningsdirektionen och vara till fyllest i detta afseende. Men de äligganden, jag uppräknat såsom tillhörande intendenten, visa tydligt, att en officer alldeles icke kan uppfylla detta uppdrag; och i alla händelser, om man tager en officer, och sätter in honom i förvaltningsdirektionen, så går man miste om en officer vid corpsen, och denna blir så mycket mindre, ty han komme att helt och hållet upptagas af dessa göromål. Det nu yttrade torde visa, att man icke kan undvara denne intendenturtjensteman. Förr skulle det vara möjligt att taga bort öfverstelöjtnanten, huru svårt detta än blefve i fält, men att taga bort intendenten, som såväl i fredstid som vid mobilisering och i fält är nödvändig, förefaller mig icke möjligt.

Innan jag slutar, skall jag be att fa begagna tillfället att svara på en anmärkning, som vid slutet af sammanträdet för åtta dagar sedan gjordes med afseende å mitt uppträdande här i kammaren vid föregående riksdagar och nu innevarande riksdag. Då jag är öfvertygad, att den ärade anmärkaren yttrade hvad han sade, ledd af varm fosterlandskärlek och intresse för vart försvar, så borde jag ju vara honom tacksam och taga ad notam hvad han behagade yttra, men jag kan icke erkänna, att hans kritik var på något sätt befogad, och jag vill, med afseende å mitt uppträdande vid föregående riksdagar, åberopa den lyckliga utgång, som de frågor, hvilka rörde landets försvar, då fingo, såsom talande för att jag uppträdt riktigt vid behandlingen af dessa ärenden. Och hvad nuvarande riksdag angår, så vill jag hemställa till de herrar, som ahört mina yttranden angående fjerde hufvudtiteln, huruvida i dem saknas, rörande regeringens ställning till de särskilda frågorna, den ledning, som anmärkaren tyckes hafva funnit deri fattas. Han behagade använda ett ordspråk. Det må vara mig tillåtet att också gripa till ett sådant, som förefaller mig passa bättre, då det gäller Riksdagens förhandlingar, än det han använde, och jag vill säga detta: »det bästa är ofta fiende till det bättre». Jag öfverlemnar för öfrigt lugnt åt kammarens bedömande opportuniteten af min vederdelomans uppträdande, och jag vill säga honom, att jag tänker framdeles såsom hittills, då det gäller mitt offentliga uppträdande, med Guds hjälp gå min väg fram, äfven om jag skulle utsätta mig för att icke vara alla till lags.

Friherre von Otter: För att de af Kongl. Maj:t gjorda framställningar om organisationen af Karlskrona artillericorps och sjömanscorpsen skulle kunna lyckas vinna statsutskottets tillstyrkande, fans det nödvändigt att göra indragningar. Kammaren behagade erinra sig, att förra året alldeles samma förslag förelågo. Dessa förslag antogos af Första Kammaren, men afslogos i den Andra. Då förslag af den beskaffenhet, som de ifrågavarande, icke kunna blifva föremål för gemensam votering, var det alltså en bjudande nödvändighet, då reorganisationen af dessa corpser är högst angelägen, att ingå på någon jemkning. Jag medgifver till fullo rig-

tigheten af hvad herr statsrådet och chefen för landtförsvardsdepartementet papekat derom, att det icke finnes någon analogi mellan Vaxholms och Karlskrona artillericorps. Men det var här, som vid så många andra tillfällen när man måste bestämma sig för en sak, att man får söka efter skälen efteråt. Detta gälde dock endast hvad angår öfverstelöjtnanten vid corpsen. Hvad åter beträffar intendenten, är jag af motsatt uppfattning mot chefen för landtförsvardsdepartementet. De åligganden, han här från gällande föreskrifter uppläst såsom tillhörande intendents handläggning, äro sådana åligganden, som tillhöra intendenten vid arméns regementen. Hvad en flottans station angår, är förhållandet helt och hållet olika. Der kunna icke dessa åligganden öfverflyttas på intendenten vid corpsen, utan att rubba hela förvaltningsmaskineriet. Alla aflöningar bestridas der af räkenskapskontoret, naturaunderhållet ordnas af förvaltningsdirektionen, beklädnaden omhänderhafves af förvaltningsdirektionen o. s. v.

Hvad vidare angår denna sak, så är det att märka, att den komité, hvilken hade sig anförtrodt att uppgöra förslag till förändrad organisation af Karlskrona artillericorps, i hvilken komité jag var ledamot, hade sig förelagdt att söka inom den af Riksdagen till corpsens uppsättning beviljade summa åstadkomma kader tillräckligt stor för hela den befästade orten Karlskrona, till följd hvaraf det var nödvändigt att tillse att, der någon tjänst, som fans upptagen i den gamla staten, kunde undvaras, den tjänsten indrogs. På grund af de upplysningar, som erhöles rörande intendenturväsendet — jag kan ju kalla det så — vid stationen, beslöt nu denna komité alldeles enhälligt att hos Kongl. Maj:t tillstyrka, att den ifrågavarande intendentsbefattningen skulle indragas.

När sålunda indragningar voro nödvändiga, om icke reorganisationsförslagen ånyo genom kamrarnes olika beslut skulle förfalla, så tror jag, att de befattningar, som af utskottet föreslagits att uteslutas, äro de som lättast kunna undvaras.

För öfrigt kan det ju förklaras, hvarför Andra Kammarens ledamöter inom utskottet hålla på att någon indragning göres, om förslagen skola af dem godkännas.

Karlskrona artillericorps tillkom genom gemensam votering, der man voterade mellan bifall och afslag. Andra Kammarens ledamöter i statsutskottet hade yrkat på afslag och aldrig ingått i pröfning af staten för artillericorpsen. Då nu Kongl. Maj:t af Riksdagen begär, att denna stat, som på Kongl. Maj:ts framställning blifvit af Riksdagen godkänd, skall ändras, kunna ju Andra Kammarens ledamöter, hvilka förut röstat för afslag, med skäl säga: ja, det vilja vi gå in på, men med förbehåll att först få pröfva staten. För öfrigt tviflar jag icke ett ögonblick på att, om vid den första pröfningen af staten för Karlskrona artillericorps man föreslagit den indragning, som nu af utskottet tillstyrkts, ett sådant förslag skulle hafva godkänts äfven af denna kammare.

På dessa grunder anhåller jag, herr talman, om bifall till utskottets förslag.

*Organisation
af Karlskrona
artillericorps.
(Forts.)*

Efter härmed slutad öfverläggning biföll kammaren utskottets i föreliggande moment gjorda hemställan.

Mom. b)–c).

Hvad utskottet hemställt bifölls.

2—8 punkterna.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

9 punkten.

*Anslag till
anskaffning af
ny fartygs-
materiel.*

Herr statsrådet friherre Rappe: Jag tänker, att försvarsvännerna i vårt land med både förvåning och sorg genomläst utskottets förslag i denna punkt, deri utskottet funnit sig böra föreslå en nedsättning af hvad Kongl. Maj:t begärt med icke mindre än en million kronor, nemligen från 2,500,000 kronor till allenast 1,500,000 kronor, och att desse försvarsvänner dervid frågat sig, om det intresse för vårt försvar, som, då det gälde landtförsvaret, på ett så lysande sätt gaf sig tillkänna vid den urtima riksdagen, redan slappnat och man icke längre vill, så snart det blir fråga om den andra delen af vårt försvar, *sjöförsvaret*, fortsätta med det påbörjade arbetet och söka ställa äfven denna i ett tillfredsställande skick. Vid förra riksdagen afslogs Kongl. Maj:ts då framställda förslag om att Kongl. Maj:t måtte till det ifrågavarande ändamålet erhålla ett anslag af tva millioner kronor om året, men härvid fans dock ett giltigt skäl. De konstitutionella betänkligheterna mot förslaget voro ju onekligen af den art, att man i dem kunde se ett verkligt skäl för afslag. Men nu synes det mig, som om Kongl. Maj:t undanröjt alla skäligena betänkligheter mot uppnåendet af en verklig lösning af denna utomordentligt viktiga fråga, då det begäres, att Riksdagen, icke för all framtid utan endast för en period af fem år, måtte anvisa ett bestämdt anslag af 2½ millioner kronor om året. Detta belopp är heller icke alls större, än att vi väl kunna sägas hafva råd att anslå detsamma för det viktiga ändamålet.

Hvad kan då anledningen vara dertill att utskottet ansett sig böra afstyrka Kongl. Maj:ts förslag? Är det väl så, att våra finanser äro så dåliga, att vi icke kunna tänka på att för flottans nybyggnad använda det belopp, som Kongl. Maj:t ifrågasatt? Nej, om också svarigheter nu finnas, kan jag icke tänka mig, att en fördomsfri riksdagsman skall kunna pasta, att vi icke hafva råd att öka anslaget till vårt försvar med en million kronor utöfver hvad hittills gifvits. Jag tror icke, att det skall kunna af någon bevisas, att icke Sveriges rike väl förmår att för sitt försvar utgifva detta belopp, om det är nödvändigt för fosterlandets försvar.

Det skulle således vara bristande insigt om sjöförsvarets betydelse och behof, som skulle göra, att man icke vill anslå det nu

ifrågasatta beloppet. Det förefaller mig emellertid märkligt, att sedan man nu haft 80 års fred och vant sig vid tanken att vi aldrig skola komma att utsättas för krigets fasor, umbäranden och förluster, att man då har lättare att väckas till insigt af möjligheten, att vi kunna råka i en kamp, der det gäller landets existens, dess vara eller icke vara, än att tänka oss, att i en konflikt mellan två grannar warda indragna i en strid, der det visserligen icke gäller vårt oberoende, men der de materiella förlusterna för oss kunna blifva utomordentligt stora. Man har förstätt behovet af ett landtförsvär, men icke velat se nödvändigheten att också hafva ett sjöförsvär.

Hvad är då sjöförsvärets betydelse?

Om vi först tänka på *vår handel* och erinra oss, att var in- och utförsel numera kan evalveras till icke mindre än 700 millioner kronor om året, så frågas: kunna vi verkligen sätta på spel så viktiga intressen och är det icke skäl, att om deras äfventyrande kan förekommas genom att vi skaffa oss ett sjöförsvär, vi också göra det? Ser man vidare på *våra kuster, våra hamnar* och den betydliga del af vårt lands resurser här är samlad, de materiella förluster, som följaktligen kunna tillfogas oss för den händelse kust och hamnar råka i fiendens våld, så förefaller det mig, som om, äfven ur denna synpunkt, de mest giltiga skäl finnes för att vi böra skaffa oss ett sjöförsvär. Men om så är, att såväl vår handel som våra kuster och hamnar kunna skyddas, att vårt lands så att säga utåt vända sida kan tryggas af sjöförsväret, då framgår ju tydligt att, när det gäller upprätthållandet af *vår neutralitet*, sjöförsväret i första hand är af stor betydelse. Det är visserligen så, att en nations lifsnerv finnes i centrum, men periferien är därför icke utan betydelse, den har tvärtom den allra största betydelse.

Det är emellertid icke blott om man betraktar saken ur dessa synpunkter, som man finner att sjöförsväret är af största vikt. Äfven *då det gäller försväret af vårt oberoende*, är sjöförsväret af omätligt gagn, emedan det då såsom landtförsvärets bundsförvandt bekämpar fienden på det verksammaste sätt. Sjöförsvärets uppgift är då att inskränka fiendens anfallspunkter till så få som möjligt. Landtarmén kan icke fördelas längs hela vår kust — sådant skulle strida mot krigets lagar — utan stridskrafterna till lands måste grupperas på vissa punkter efter operationsområdenas större eller mindre vikt. Deremellan får man begagna sig af landstormen, hvilken, då den icke befinner sig på för långt afstånd från den reguliera armén, kan vara ganska verksam. Härvid kan nu sjöförsväret komma till stor hjälp, då till följd af angkraftens användande detsamma eger en helt annan rörlighet än i gamla tider och sålunda kan hastigt göra gällande på många olika punkter och förhindra de skador, en fiende eljest kunnat der tillfoga oss. Då sjöförsväret skall utföra denna uppgift, gynnas det i särdeles grad af våra skärgårdar, en fördel af oskattbart värde, som andra stater sakna och hvilken vi icke få underlåta

Anslag till
anskaffning af
ny fartygs-
materiel.

(Forts.)

Anslag till
anskaffning af
ny fartygs-
materiel.
(Forts.)

att begagna oss af. Om beträffande landtförsvaret det är att högt värdera, om det så kan ordnas att man förfogar öfver en vidsträckt operationsbasis, så att man icke blott kan möta fienden i fronten, utan äfven operera på hans förbindelser, så är en sådan fördel för sjöförsvaret med dess större rörlighet af än större vigt. För vårt sjöförsvaret ega vi nu den vidsträktaste operationsbasis i skärgården, hvilken sätter våra krigsfartyg i stånd att kasta sig på fienden, der han icke kan vänta att man skall kunna anrycka mot honom. Då man är i besittning af en så stor fördel och ett så mäktigt hjälpmedel som en vidsträckt skärgård, så är det icke rätt att förbise detsamma, utan tvärtom har man de största skäl att använda det, så att det blir till gagn icke blott der det gäller vårt försvar i den omfattning, jag först påpekat, utan äfven då det gäller vårt vara eller icke vara. — Sjöförsvaret inskränker sålunda fienden till ett mindre antal anfallspunkter. Skulle sjöförsvaret kunna utvecklas så, att fienden alldeles utestängdes från anfall öfver hafvet och hänvisades till att endast angripa oss öfver landgränsen, så vore detta, ur landtförsvarets synpunkt, ett *idealförsvaret*. ty hur mycket man än plägar åberopa vårt lands läge såsom fördelaktigt för försvaret, är detta i verkligheten dåligt nog. Landet vänder nemligen så att säga långsidan mot en fiende som angriper oss sjöledes, och krigsteatern kommer att gent emot honom få det minsta djupet, hvarigenom operationslinierna till lands blifva mycket korta och sålunda ett långvarigt och kraftigt försvar varder försvåradt. Det bästa för oss vore således, om fienden vore tvungen att komma landvägen, så att krigsteaterns djup blefve landet i hela dess sträckning från norr till söder. Vi skulle då kunna samla *alla* våra krafter mot honom, och vi skulle få tid att göra dem gällande. Men om vi icke kunna komma så långt, så gäller det för sjöförsvaret att inskränka fienden till vissa punkter af vår kust, så att landtförsvaret skall kunna i största möjliga mån utföra sin uppgift.

Äfven sedan fienden en gång inkommit i landet, hjälper sjöförsvaret landtförsvaret på sådant sätt, att fienden icke kan göra sin öfvermägt gällande. En fiende, som sjövägen angriper oss, kan icke på en gång komma in i landet med mer än en del af sina stridskrafter. Vårt landtförsvaret är alltid så starkt, att det kan möta denna del af fiendens styrka och hindra den att tränga längre in. Hafva vi då ett sjöförsvaret, som kan hindra fienden att komma med nya transporter och tillintetgöra dem som han söker öfversända, så får landtförsvaret tid att besegra den här fienden landsatt, innan den får förstärkning.

Herrarne finna således, att vare sig man betraktar sjöförsvaret ur synpunkten af att utgöra ett skydd för vår handel och våra kuster samt de dyrbarheter, som der äro utsatta för att af fienden förstöras, eller man använder synpunkten af hela vårt lands värnande, sjöförsvaret är en högst vigtig del af landets försvar.

Det synes då, mine herrar, som om, när vi kunna uppnå ett afsevärdt mål och komma ett långt stycke på väg till att göra

sjöförsvaret effektivt genom bifall till Kongl. Maj:ts förslag, de mest talande skäl vore för handen att nu börja dermed, ty om man anser att behovet påkallar, att vi ordna vårt landtförsvaret inom en tidrymd af några få år, så är det lika viktigt, att vi icke dröja allt för länge med sjöförsvarets ordnande. Vi utsätta oss på ett fruktansvärdt sätt för att blifva slagne i detalj, om flottan icke är i ordning, när vår landtarmé anfalles af fienden. De största skäl finnas för att ordna så det ena som det andra, hvarigenom vi först kunna erhålla ett i alla afseenden *verksamt* försvar.

*Anslag till
anskaffning af
ny fartygs-
materiel.
(Forts.)*

Herrarne finna af hvad jag anfört, att jag på det lifligaste vill tillstyrka Kongl. Maj:ts förslag, detta med allt erkännande åt utskottets ledamöter från denna kammare, hvilka med kännedom om de åsikter, som råda i medkammaren, förvisso icke befunnit sig uti den lättaste ställning, då de försökt uppnå en tillfredsställande lösning af denna fråga. För Första Kammaren i synnerhet tyckes det mig vara allt skäl att bifalla Kongl. Maj:ts förslag och icke tillintetgöra den beaktansvärda plan till sjöförsvarets ordnande, som uppgjorts af chefen för sjöförvarsdepartementet och af Kongl. Maj:t godkänts.

Friherre Klinckowström: Då för några riksdagar tillbaka frågan om anskaffande af pansarbåtar för den kongl. krigsflottan var före, tog jag mig friheten att, på grund af underrättelser fran behörigt håll, göra några anmärkningar i tekniskt hänseende. Jag vill icke upprepa några af dessa anmärkningar med mindre betydelse, men tvénne af dem jag framstälde voro af en större räckvidd, den ena, att den s. k. sveatypen, som då föreslogs såsom norm för anskaffningen af pansarbåtar, var försedd med endast ett pansartorn, hvilket jag ansåg vara oriktigt i fortifikatoriskt hänseende, då ifrågavarande typ borde konstrueras med tvénne pansartorn. Så har ock numera lyckligen skett genom senaste förändringar af ifrågavarande typ. Den andra väsentliga anmärkningen, som ännu är obesvarad eller åtminstone icke haft någon åtgärd till följd, är om möjligt af ännu större betydelse och gick derpå ut, att enligt min åsigt alla vår flottas fartyg, så väl pansarbåtar som aviso- och torpedobåtar, hafva allt för liten hastighet. Redan da gjorde jag denna anmärkning, och sedan denna tid hafva de stora sjömagterna genom sina nybyggnader gjort denna brist hos vår flotta ännu tydligare, en brist som i krigstid kan valla stora olyckor. Blott i förbigående vill jag uttala dessa anmärkningar, som jag hoppas måtte blifva tagna ad notam vid blifvande konstruktioner, ty de äro af stor och bjudande vikt.

Hvad nu beträffar statsutskottets förslag att afslå Kongl. Maj:ts begäran om ett anslag af 12 $\frac{1}{2}$ millioner, att under 5 år utgå med 2 $\frac{1}{2}$ millioner årligen, för flottans flytande krigsmagts kompletterande och ökande, så finner jag under sådana förhållanden som de nuvarande detta statsutskottets förslag mycket befogadt. och den enighet, hvarmed utskottet uttalat sin åsigt, låter mig

Anslag till
anskaffning af
ny fartygs-
materiel.

(Forts.)

hoppas, att densamma äfven skall blifva Riksdagens, så att till nybyggnad å extra stat för 1895 års statsreglering anvisas ett belopp af $1\frac{1}{2}$ million kronor, hvilket, tillika med den förut för liknande ändamal af Riksdagen beviljade 1 million kronor, på $1\frac{1}{2}$ million kronor när utgör kostnaden för den nya pansarbåten, hvars byggande sålunda när som helst kan börjas. Men, mine herrar, orsaken, hvarför jag anser statsutskottets hemställan i denna punkt så väl befogad, är den, — huru skall jag på parlamentariskt sätt uttrycka mig utan att såra någon? — att regeringens förslag synes mig *obetänkt*; detta är det mildaste uttryck jag har i hela min parlamentariska ordbok för denna sak. Jag tror nemligen, att om Kongl. Maj:ts förslag i denna punkt ginge igenom, skulle vi först om 40 år, mine herrar, få denna för oss så nödvändiga krigsmateriel kompletterad. 40 år! Hvem svarar för att vi icke före denna tid skola hafva att motse svåra krigiska förhållanden? Jag är fullkomligt öfvertygad derom, att vi icke kunna hoppas att så länge gå fria, och i detta hänseende finner jag regeringens förslag vara fullkomligt oantagligt. När vid remissdebatten denna fråga var före, tog jag mig friheten framställa ett förslag rörande anskaffningen af hela denna krigsmateriel på 6 år i stället för på 40, sasom nu regeringen föreslagit, och skulle anskaffningen på en så jemförelsevis kort tid ske af denna för vår sjelfständighet, frid och frihet samt för skyddet af vår neutralitet så viktiga materiel utan någon nämnvärd kostnad. Herr chefen för landtförsvarsdepartementet som nyss uppträdt i denna fråga, förundrade sig öfver statsutskottets förslag och frågade, om det vore så omöjligt att i skatteväg under 5 år anskaffa detta belopp af $2\frac{1}{2}$ millioner årligen. Jag anser detta på skatteväg vara omöjligt att åstadkomma. Om regeringen icke känner till förhållandena i landet och är obekant med den största, idogaste och viktigaste näringsklassens tillstånd för närvarande, får jag förklara, att det är ganska ledsamt och bedröfligt. Folkombuden hafva från alla delar af landet mottagit underrättelser om jordbrukets nödställda skick. Det vore sorgligt, om vi skulle öka oförmågan och svårigheterna att på många håll utgöra den nuvarande beskattningen genom att öka densamma med $2\frac{1}{2}$ millioner årligen. Derom vill jag på intet vilkor vara med, ty mitt samvete bjuder mig att neka.

Jag vill ogera förlänga diskussionen, men tillåter mig dock att nämna några ord om det förslag, jag framstälde vid remissen af den kongl. statsverkspropositionen. Deri föreslogs anskaffande af de för sjöförsvaret nödiga penningemedlen på en tid af omkring 6 år, under det att de genom Kongl. Maj:ts föreliggande förslag först på 40 år skulle kunna åstadkommas. Detta förslag, som jag ber att i korthet få uppläsa, var följande: Jag hemställer, att statsmagtarna anbefalla riksgäldskontoret upptagande af ett från de enskilda lanegifvarnes — allmänhetens — sida uppsägbart statslån på 50 millioner kronor, med samma bestämmelser i öfrigt, som blifvit fastställda beträffande 1887 års endast från statens sida

uppsägbara lån, löpande med $3\frac{6}{10}$ % ränta, att halfarsvis af riksgäldskontoret utbetalas. Obligationerna böra, till vinnande af nödig skyndsam realisation, kunna säljas till högst 10 % under pari och endast i den mån den nya krigsmaterielen på svenska verkstäder och skeppsvarf hinner tillverkas, dock icke till högre nominelt belopp än 10 millioner kronor årligen. Genom realisation af det ofvan föreslagna obligationsbeloppet till 90 % skulle erhållas 45 millioner kronor, som löpande med omkring 4 %, skulle fördrå för räntans betalande omkring 1,800,000 kronor årligen. För erhållande af denna summa torde lämpligast vara att åsätta all importerad brödsäd, mjöl och gryn, samma tullafgift, som densamma var pålagd före år 1892, hvarigenom, lagt beräknadt, minst 2,500,000 kronor i ökade tullinkomster skulle ingå i statens kassa till gäldande af dessa räntor.

Jag anser detta vara den enda rigtiga vägen för att komma till stand med denna så ytterst viktiga fråga. Jag behöfver icke här framhålla sjöförsvarets nödvändighet. I detta afseende har redan chefen för landtförvarsdepartementet med långt större talang, erfarenhet och kunskap, än hvad jag eger, sagt hvad som behöfver sägas, då han visade, att vi böra skydda vår kust ända från Haparanda ned till Ystad emot fiendens anfall. Historien visar, att dessa anfall äro af beskaffenhet, att landtarmén omöjligan kan vara tillstädes på alla ställen längs denna ofantliga kuststräcka, och det är äfvenledes af historien vitsordadt, att den skada och förlust, hela kustprovinser kunna komma att lida genom härjningar af fiendens lätta trupper, äro, hvad kostnaden angår, af 10 till 20 gånger större betydelse för dessa kustprovinser och hela landet, är hvad ett lån, så upptaget och ordnad, som jag nu nämnt, skulle vara. Detta lån komme icke att i någon mån tynga på de skattdragande, synnerligast som man kunde föreslå en kommande riksdag, efter regeringen förklarar, att den vid innevarande Riksdag ingenting vill göra härvid, att ordna saken i samband med då af regeringen föreslagen höjning af tullen till hvad den var före år 1892, hvarvid mer än tillräckliga medel för räntornas betalning på detta uppsägbara lån skulle kunna åstadkommas, utan att skattebördan blefve i nämnvärdt högre grad tryckande. Jag tror, att detta är det enda rigtiga sättet för fragans lösning, och det är därför önskligt att statsutskottets förslag i denna punkten måtte af kammaren bifallas, äfvensom på det att regeringen måtte noggrannare och mognare öfvertänka fragans vikt samt sättas i tillfälle att på ett bättre sätt, än det nuvarande förslaget erbjuder, lösa densamma. Jag är viss derom, att under sadana förhållanden och då förslaget förekommer från regeringens sida, det icke skall möta så stort motstånd i kammarne, att icke majoritet för detsamma skall kunna vinnas. Jag yrkar därför bifall till statsutskottets förslag.

Herr Wennerberg: Då jag genomläste utskottets utlåtande angående 5:te hufvudtiteln, förvanade det mig genast. Det var

Anslag till
anskaffning af
ny fartygs-
materiel.

(Forts.)

Anslag till
anskaffning af
ny fartygs-
materiel.
(Forts.)

väl första gången jag såg ett dylikt betänkande, afseende en hufvudtitel, sakna reservation. Men häri kunde ju ligga något förhoppningsfullt, och så tänkte jag mig också saken. Jag har nu närmare studerat betänkandet, men den belåtenhet, jag från åtskilliga håll hört uttalas om denna hufvudtitels behandling i utskottet, kan jag för min del icke dela.

Som vanligt, äro punkterna på hufvudtiteln icke många; största delen äro af beskaffenhet att är efter är gå ut med samma summor. Ett par punkter finnas af mycket stor betydighet, och der finner man, att i den ena, jag menar den 15:de, har utskottet repeterat den metoden att icke frågå hvad som under föregående år varit tillstyrkt, om också detta skett med mindre goda skäl i jemförelse med dem Kongl. Maj:t gifvit för det nu begärda anslaget. Den viktigaste punkten är dock onekligen den 9:de, den nu föreliggande.

Det är på visst sätt första gången som ett allvarligt försök att utveckla och höja den svenska flottan har blifvit gjordt; detta i någon mån kanske beroende derpå, att opinionen till förmån för flottan under de sista åren betydligt vuxit. Intresset därför har blifvit stort och erkännandet af flottans betydelse allt större. Kongl. Maj:t har säkert vetat, att tillgångar funnits för att gifva skäligen grund för den höga anslagsfordran han framställt, men i utskottet har en nedsättning af detta anslag blifvit gjord och ingalunda en obetydlig. Då man i vår tid måste erkänna, att försvaret — åtminstone är det min åsigt — spelar för ett litet land icke en stor roll, utan den största, kan man icke annat än känna inom sig ett begär att påskynda hvad som under många år försenats, och att så *borde* ske är en åsigt, som jag icke tror är fataligt representerad i landet, särskildt hvad beträffar vårt sjöförsvaret. Vi hafva nyss haft före en del af vårt landtförsvaret; vi veta alla, huru det s. k. centralförsvaret blifvit under åratals behandladt. Det började sin olyckliga utveckling precis på samma sätt som man troligen nu skall försöka att börja med sjöförsvarets, det vill säga med nedsättning af skäligen åskade anslag. Man afskrämde så Kongl. Maj:t från att genom vederbörande departementschef sedan sätta upp en högre och tillräcklig anslagssumma. Denna föll småningom allt mer och mer ned, ända till dess man nära nog kan säga, att detta försvarets sorgebarn, Karlsborg, hvars vanvård Riksdagen bär på sitt samvete, numera är kanske ohjelpigt. Vill Riksdagen nu hafva ett sådant sorgebarn till i afseende på sjöförsvaret? Ja, gör då nu den första afprutningen med sina vedertagna tillägg, och sedan summan så blifvit för framtidig minskad, så skola vi helt visst hafva fått *ett* till. Kunna vi sedan försvara oss, är det beroende på lyckliga omständigheter eller, kanske bättre sagdt, på en ovanlig Guds nåd mot ett folk, som icke gör hvad det bör göra för sitt försvar.

Det säger sig sjelft, att jag står på den standpunkten, att jag vill yrka bifall till Kongl. Maj:ts förslag, men jag har ett svårt *men* att säga här. Jag önskar egentligen blott en anslut-

ning från Första Kammarens sida till en åsigt, liknande den jag hyser, men jag vågar icke framställa ett yrkande af bifall till Kongl. Maj:ts proposition, som jag är säker om att det skulle medföra ett utslag, till och med i denna kammare, af beskaffenhet att helt och hållet afskräcka sjöförvarsministern från ett förnyadt allvarligt försök till flottans förmån. När man sett, huru på den senaste tiden endast genom sammanhållning i kammaren af personer, som varit angelägna att gå Kongl. Maj:ts förslag angående försvaret till mötes, något kunnat uträttas, när man sett dessas bemödanden under den sista tiden splittras, så att ett betydligt mindre antal ledamöter än förut äro att påräkna i frågor sådana som denna, så är det sannerligen icke något stort hopp, som kan sättas bakom ett sådant yrkande. Under det jag således i själ och hjerta önskar framgång för ett högre anslag för vårt sjövapen, måste jag denna gång nöja mig med att hafva yttrat min mening, en mening som visserligen icke delas af Riksdagen.

Jag har icke något yrkande att göra.

Friherre von Otter: Säsom tillhörande sjövapnet må det tillåtas mig att, innan jag ingår på sjelfva frågan, till herr statsrådet och chefen för landförvarsdepartementet frambara icke blott mitt utan, derom är jag öfvertygad, alla mina kamraters värd-sammaste tack för det värdefulla understöd, han i dag lemnat vår sak. Ett sådant kan icke annat än verka främjande för detta vapen, då vi uti honom känna och erkänna en af de mest kompetente personer vi ega att bedöma sjöförsvarets betydelse för landets försvar.

Den komité, som 1882 afgaf sitt underdåniga betänkande angående ordnandet af sjöförsvaret, kom efter långvariga öfverläggningar till temligen enig insigt derom, att sjöförsvaret borde bland landets försvarskrafter intaga en mera framstående plats än fallet varit under de närmast föregående decennierna. Komitén sammanfattade sina åsikter härom i följande hufvudpunkter.

Utän annan sjökrigsmateriel än den, vi nu ega, skulle vi vid ett utbrytande krig hafva att befara:

att fienden lätteligen landstege, utan att hären finge under rättelse hvarken om tid eller rum,

att han icke behöfde bevaka sin transportflotta med pansarfartyg,

att hans rustningar alltså kostade honom mindre,

att han ingenting hade att äfventyra under vägen till landstigningspunkten, ej heller i det eljest kritiska landstigningsögonblicket, så framt han icke af misstag valde en sådan punkt, att han genast mötte motstånd af vår landhär,

att han för sådant fall utan vidare äfventyr kunde draga sig tillbaka och välja ett lämpligare landgångsställe,

att Öresund, Gotland, Öland och var öppna kust för öfrigt vore helt och hållet oförsvarede från sjön,

Anslag till
anskaffning af
ny fartygs-
materiel.

(Forts.)

att neutralitet vore för oss omöjlig att upprätthålla, ens till skenet. i händelse af krigiska förvecklingar mellan våra grannar, samt

att hela vår kust, med alla dess hamnar, kunde utan hinder blockeras af fiendtliga kryssare, och att således vår sjöfart vore stängd under hela det krig, i hvilket vi vore invecklade.

Med ett sådant sjövapen, komitén ifrågasatt, hade vi deremot dessa fördelar:

fienden måste bevaka och skydda sin transportflotta med ett icke ringa antal pansarfartyg,

hans rustningar erfordrade längre tid och medförde större kostnader,

hans äfventyr, så väl under vägen öfver sjön som vid landstigningstillfället, vore icke ringa,

han nödgades måhända att söka först förstöra eller åtminstone instänga vår flotta, innan han vågade försöket att öfverföra sin landstigningshär, och slutligen,

för att instänga vår sjöstyrka, måste han anlita måhända hela sin, utan säkerhet att detta ändå skulle lyckas, och i hvarje fall vunnes under detta hans förehafvande tid för hären att samlas och öfvas.

På grund af detta utlåtande tillstyrkte komitén, att för sjöförsvaret skulle anskaffas 14 pansarbåtar af första klassen, 80 minbåtar och 10 andra klassens pansarbåtar, samt uttalade såsom sin mening, att tre pansarbåtar af nyssnämnda större cert jemte minmateriel för en kostnad af en million kronor borde så fort som möjligt anskaffas. Komitén yttrade vidare: »önskligt vore, att denna anskaffning finge ske med ett för de närmast följande åren förut bestämdt visst årsanslag. Man vunne derigenom äfven fördelen af en mera planmessig anordning af allt, som med fartygsbyggandet och öfrig anskaffning hade sammanhang — och såsom följd häraf billigare pris.» I närvarande stund hafva 10 år förflutit, sedan dessa ord af komitén uttalades. Enligt komiténs beräkningar skulle vid nästa års utgång finnas 6 pansarbåtar af första klassen och den 7:de under byggnad, 16 minbåtar samt 12 pansarbåtar af den mindre certen. Hvad vi i närvarande stund hafva att uppvisa är: 3 pansarbåtar af förut nämnda slag samt den 4:de under byggnad, således ungefär hälften af det beräknade antalet. Minbåtarnes antal ställer sig något lyckligare; vi hafva 15 af de 16 som voro beräknade. Hvad de små pansarbåtarna beträffar, är deras antal 8, eller lika stort nu som då. På detta sätt har frågan stått eller gått endast långsamt framåt under de flydda åren. När därför en så lång tid förflutit och man icke kommit längre, samt kraftigare åtgärder borde vidtagas i denna vapnets lifsfråga, tillsatte Kongl. Maj:t 1892 en komité med uppdrag att utreda och angifva i hvad afseende några förändringar borde ega rum i den materiel, som 1882 års komité då föreslog. Man kom till den enhälliga åsigten, att pansarbåtarna af första klassen borde, för att rätt kunna fylla sin bestämmelse, undergå någon förändring, hvori-

genom deras kostnad i någon grad ökades. Vidare, att antalet minbåtar skulle kunna nedsättas från 80 till 50 under förutsättning likväl att en ny cert fartyg, som komitén kallade avisofartyg, anskaffades. Denna nya cert är en nödvändig faktor i en sjökrigs-materiel, sadan som den komitén föreslagit. 1882 års komité hade tänkt sig, att det viktiga kunskapandet rörande fiendens företag skulle kunna införskaffas dels genom pansarbåtar och dels genom minbåtar, men de förra äro ett för sjökriget allt för värdefullt material för att kunna användas för sådant ändamål, och deras hastighet är dessutom för det ändamalet för liten. Minbåtarna äro dertill odugliga. Fartyg, som skola införskaffa uppgifter om fiendens förehafvanden, måste under alla förhållanden kunna hålla sjön, måste vara så inrättade, att man från dessa fartyg verkligen skall kunna kunska, hvilket ju icke är möjligt från fartyg, som ligga lågt på vattnet och med ringa höjd på masten. Derjemte föreslog komitén, att pansarbåtarnes antal, hufvudsakligen med hänsyn till taktiska uppgifter, borde vara 15 i stället för 14. Det är med detta utlåtande framför sig som chefen för sjöförvars-departementet i januari detta år ånyo framställt krafven på ett verksammare understöd från Riksdagen för att bringa flottans materiel till den ståndpunkt, att densamma inom rimlig tid med tillförsigt må kunna motsvara sin bestämmelse vid fosterlandets försvar. Det svar statsutskottet här afgifvit har redan förut åberopats. Statsutskottet hemställer, att Riksdagen, utan att ingå i pröfning af den af Kongl. Maj:t framlagda planen, måtte inskränka sig till beviljande af anslag allenast för nästkommande år och till det belopp, som kunde anses vara allra nödvändigast. Utskottet stöder denna sin hemställan med en hänvisning till andra anslags-behof och nuvarande mindre gynsamma ekonomiska förhållanden. Att dessa öfverallt i landet äro mindre gynsamma i år än de varit under många föregående, derom torde icke råda någon menings-skiljaktighet. Likaledes torde det vara alldeles obestriddigt, att de, som anse det vara en skyldighet att företrädesvis föra sparsamhetens talan, måste med varsamhet gå fram, då lagar hos Riksdagen föreligga angående nya beskattningsgrunder. Mot denna utskottets hemställan har, såsom redan blifvit anmärkt, icke framställt någon reservation. Mången inom kammaren frågar kanhända med den ärade talare, som sist hade ordet här i förra onsdags afton, om detta är en af de okloka kompromisser, för hvilka statsutskottet enligt hans mening vore notoriskt? Såsom ledamot i statsutskottet har jag lika litet som någon af de öfriga ledamöterna ansett mig böra eller kunna reservera mig mot förslaget. Att jag endast med svidande hjerta fann mig häruti, torde icke någon i denna kammare betvifla, men när utskottet enhälligt beslutat göra denna hemställan, läser deraf kunna slutas, att det är den ärliga öfvertygelsen hos statsutskottets 24 ledamöter, att något högre anslag icke vid innevarande riksdag stode för flottan att vinna. Man torde då mot mig anmärka, att ett försök i alla fall hade bort göras. Det kunde ju möjligen lyckas. Jag tror det

*Anslag till
anskaffning af
ny fartygs-
materiel.*

(Forts.)

Anslag till
anskaffning af
ny fartygs-
materiel.

(Forts.)

icke och dessutom skattar jag högre, att ett vid denna riksdag beviljad anslag af 1¹/₂ million öfverlemnas till Kongl. Maj:t med ett välvilligt uttalande, än om vid en gemensam votering, hvilket jag dock betvivlar, några hundra tusen kronor mer af Riksdagen beviljades *sans frases*. Detta är det skäl, hvarför jag icke reserverat mig, och enligt min förmodan är det äfven orsaken, hvarför ingen af statsutskottets öfriga 23 ledamöter afgifvit reservation.

Jag hörde med största glädje det anförande, som af den näst föregående talaren här nyss hölls. Jag säger *med glädje*, därför att han i sitt anförande förra onsdagen, då det var fråga om Karlsborgs fästningsbyggnad, fälde yttranden, som gaf mig anledning antaga, att han kände mera likgiltighet för flottan, än hvad jag i dag hört honom hysa. Han yttrade nemligen då vid tal om Karlsborg, att vi skola se till, att vi först sätta i ordning hvad som först behöfves och att vi skola vänta med det, som sist behöfves, nemligen sjöbefästningar. Jag tror, att hans ord föllo ungefär så. Hvad ha da sjöbefästningar med den nu föreliggande frågan att göra, spörjer han måhända. Den högt ärade talaren nämnde då ingenting om fartyg för flottan. Han kunde önska framgång åt fartygsbyggandet lika väl, fastän han ansåg, att sjöfästningarne kunde sta tillbaka. Nej, första villkoret för att en stat, som vill hålla en flotta, skall kunna bevara densamma, är att hafva sjöfästningar, hvarinom denna flotta kan trygg mot öfverrumpling reparera, fylla sina förråd o. s. v. Sverige har icke någon annan önskan än att få lefva i fred med sina grannar; men utbyter europeiskt krig och Sverige blir åtspordt: är du med eller är du mot oss, lärer Sverige svårigen kunna underlåta att sluta sig till ena eller andra sidan, med mindre att Sverige kan upprätthålla en väpnad neutralitet, och en väpnad neutralitet upprätthålles icke vare sig genom Karlsborg eller genom något centralförsvar. Den upprätthålles genom flottan och genom de fästningar, som skydda flottan. Sjöbefästningar och flotta äro således hvad vi främst behöfva, på det vi må kunna i händelse af krig få förblifva neutrala, och således hvad som först bör patänkas. Men jag tror, att detta yttrande af den högt ärade talaren var endast slutledningen af, enligt min uppfattning, felaktiga premisser. I sin fosterländska ifver för att få anslag till Karlsborg anser han måhända tanken »Karlsborg» oskiljaktig från tanken på ett centralförsvar eller tvärtom. Hvad menas da med centralförsvar? Med centralförsvar menar jag att, om man blir angripen, draga sig tillbaka till landets inre — icke fly, men draga sig tillbaka — användande de tillfällen, som erbjuda sig att tillfoga fienden skada — att draga sig tillbaka i ändamål att leverera batalj, först när man kommit till stödjepunkten för detta centralförsvar. Centralförsvarsprincipen innebär följaktligen, att innan vi med kraft och allvar bjuda fienden spetsen, skola vi låta våra ängar och åkrar nedtrampas och våra hem brännas af de fiendtliga härmassorna för att sedermera, om vi det mäga, slå honom tillbaka. Detta är enligt min uppfattning centralförsvarsidén. Och låtom oss antaga.

att Sverige fortfarande hyllar centralförsvarsprincipen, latom oss antaga, att vi vore i saknad af hvarje kraftigt sjöförsvär, som kunde förhindra eller åtminstone försvåra landstigningen. Huru skulle väl förhållandena då komma att te sig? Det är sagdt, att någon af våra mäktigare grannar skulle med en transportflotta på en gång kunna öfverföra omkring 60,000 man. Latom oss antaga, att denna fiende i dag landsätter 60,000 man t. ex. i Bottniska viken. Han behöfver derefter 15 å 20 dagar att med samma flotta ombesörja en ny transport. han landsätter den, latom oss säga, i Skåne. Efter ytterligare 15 dagar kommer han med en ny transport af 60,000 och landsätter den i Östergötlands skärgård. Han marscherar framåt med sina härar in i landet. och de svenska trupperna draga sig under centralförsvarsprincipens idé tillbaka mot den centrala punkten Karlsborg. Huru står det *då* till med Sverige? Den svenska hären är, så vidt jag kan förstå, i följd af centralförsvarsidéns tillämpning, cernerad omkring detta centrum för centralförsvaret, och vi hafva fått våra fält nedtrampade, våra hem brända, med föga utsigt att kunna förjaga fienden.

Den högt ärade talaren åberopade i sitt anförande förra onsdagen qvinnans ädla exempel i vårt land, och om jag icke missuppfattade honom, ville han i de svenska qvinnornas arbete för fosterlandets försvar äfvenledes se ett stöd för centralförsvarsprincipen. Jag tror icke, att den svenska qvinnan stödjer denna princip. Den svenska qvinnoföreningen, som arbetar för försvarets stärkande, egnar, såsom vi alla känna, numera sin uppmärksamhet på beväring af Norrland. Jag frågar: är det icke en direkt motsägelse att säga, att den svenska qvinnan vill stödja centralförsvarsprincipen, då hon just nu för att förekomma tillämpningen af centralförsvarsprincipen arbetar för åstadkommande af fästningar i Norrland. Och vi hafva ännu ett ytterligare bevis på, att inom Sverige centralförsvarsprincipen icke är gillad, nemligen hos våra söner. Våra söner arbeta med ifver att samla medel till en minbåtsfond i ändamål att dermed stärka vårt sjöförsvär. Skulle dessa våra söner använda sina penningar på det sättet, om de stödde centralförsvarsprincipen? Enligt min uppfattning är, såsom det heter i den broschyr, som den högt ärade talaren klandrade, centralförsvarstanken öfvergifven i teori och verklighet. Jag anser, att svenska qvinnoföreningen derpå satt sitt insegel, att den svenska skolungdomen derpå satt sitt insegel, och jag tror, att vi med största lugn kunna för oss säga: vare det alltså!

Herr vice talman! Jag anhåller om bifall till utskottets förslag

Herr statsrådet, friherre Rappe: Jag skall bedja att få yttra några ord med anledning af sista delen af den föregående ärade talarens anförande.

Han framställde en åsigt, som icke är riktig, och jag har icke kunnat underlåta att begära ordet, ty det kunde vara skadligt, om en sådan åsigt i kammaren skulle förefinnas eller derstädes blifva utbredd.

Anslag till
anskaffning af
ny fartygs-
materiel.
(Forts.)

Anslag till
anskaffning af
ny fartygs-
materiel.
(Forts.)

Man kan icke tänka sig några krigsoperationer vare sig till lands eller till sjös, utan att på dem måste finnas »fram och bak». Lika litet som man kan tänka sig ett sjöförsvaret utan stöd af sjöbefästningar eller skärgård, lika litet kan man operera till lands utan tryggad bas; det är absolut nödvändigt, att hvarje krigsföretag är vederbörligen baserad, att man eger en operationsbasis, på hvilken man kan stödja sig. Det är icke så, att en krigshär rör sig efter alla vindar, utan det måste finnas en tryggad ort, hvarifrån den fyller alla de mangfaldiga behof, som nödvändigt erfordras för dess existens. Om det funnits en tidpunkt, då man om centralförsvaret hade en sådan uppfattning, som af den föregående talaren antyddes, eller om det finnes någon eller några individer, som ännu hysa en sådan åsigt, så är den för visso icke den rätta; åtminstone är det icke den, som för närvarande omfattas bland kunnige militärer eller har någon utsigt att bland dem göras gällande. I fråga om anfallskrig, då man opererar inom ett främmande land, har man att söka sitt stöd i det egna landets fasta platser närmast gränsen. Måste deremot kriget utföras inom eget land, då hör det just till den så att säga grundläggande delen af planen för försvaret att välja ett område af landet, som antingen till följd af sin naturliga belägenhet eller genom befästningar är af sådan beskaffenhet, att man der med trygghet kan hafva sina förråd upplagda och icke utsatta för fiendens attacker. Karlsborg är anlagdt å ett område af vårt land, som eger detta märkvärdigt skyddade läge mellan de stora sjöarne i landets inre, och att tränga sig in mellan dessa sjöar varder icke så lätt, om i tid förberedes hvad som erfordras för operationsbasens tryggande. Från första början var det bestämdt, att man här skulle hafva trenne fästningar, men man har sedermera inskränkt sig till en enda, Karlsborg. Men ett sådant stöd är nödvändigt för vår här, om vi skola tänka på att värna oss i händelse af attacker på lifvet om jag så får säga. Befästningarna i Norrland äro icke främmande för centralförsvaret, tvärtom. Befästningarne derstädes skola spela samma roll som Karlsborg för det öfriga Sverige. De äro icke afsedda till några gränsfästningar, utan till fasta punkter, på hvilka man kan stödja sig, hvarigenom det göres möjligt att utgående från befästningarna taga fram till gränsen och der utföra försvaret.

Jag har med dessa få ord ansett mig böra belysa den strategiska sidan af frågan, och jag har trots det vara nödvändigt att söka förekomma det stora missförstånd, som den föregående talarens i öfrigt utmärkta anförande kunde gifva vid handen.

Herr Hasselrot: Beträffande föreliggande punkten har jag icke annat yrkande att framställa än bifall till densamma.

Det är icke heller af sådan anledning, som jag begärt ordet, utan jag har tagit mig friheten att göra det till följd af ett yttrande, som fälles af den ärade talaren på elfsborgsbänken. Han ifrågasatte nemligen, att vi för våra behof beträffande sjöförsvaret skulle upptaga ett lån. Häntydingar i samma riktning

hafva jemväl vid föregående tillfällen hörts från framstående ledamöter i denna kammare, och jag hoppas likväl, att denna åsigt icke måtte inom kammaren vara allmän och har under sådan förutsättning trott det vara riktigt, att någon gensaga deremot gjordes.

För min del skulle jag djupt beklaga, om Riksdagen för militära ändamål beslutade sig för att upptaga lån, och jag fruktar, att en sådan utväg skulle leda till en temligen säker ruin. Erfarenheter från främmande länder torde visa, att en sådan fruktan icke saknar grund. Här är visserligen nu endast ifrågasatt att låna 50 millioner för sjöförsvarets räkning, men jag tillåter mig fästa uppmärksamheten derpå, att om ett sådant lån upptages med t. ex. 65 års amortering, och de anskaffade fartygen efter omkring 20 år visade sig vara oanvändbara, skulle vara efterkommande under 45 års tid vara bundna att betala ränta och amortering å lånet utan den ringaste nytta. Det är för öfrigt endast det första steget, som kostar på. Hade Riksdagen lånat 50 millioner för sjöförsvaret, fruktar jag, att när isen en gång vore bruten, komme man att på samma väg fortgå. Det erfordras 7, kanske 10 millioner för anskaffande af nya gevär och jag vågar knappt tänka på, huru många millioner skulle erfordras för att sätta fästningar vid Karlsborg med Vaberget, Stockholm, Karlskrona, Göteborg, Boden och säkerligen många andra orter i sådant skick, att krigsstyrelsen skulle anse det fullgodt. I ordningen derefter komme möjligen det fasta minförsvaret, hvars ordnande lär vara beräknadt att kosta omkring 40 millioner. Och det skulle för visso icke stanna härvid.

Att i den mån landets ekonomiska krafter sådant tillåta bevilja erforderliga anslag till vårt försvar anser jag riktigt och nödvändigt, men vill man sätta i fråga att för sådant ändamål sätta landet i skuld, svarar jag för min ringa del: »aldrig»!

Herr Björnstjerna: Ingen kan vara lifligare vän af flottan än jag. Ingen kan varmare än jag önska, att Riksdagen måtte visa sig frikostig mot densamma, så att vi måtte komma i besittning af ett sjöförsvär, som blefve tillräckligt gagnande i händelse af krig. Jag skulle således med största tillfredsställelse yrka bifall till Kongl. Maj:ts proposition. Ja, jag skulle vilja gå ännu längre, ty jag föreställer mig, att det skulle behövas ännu mera än det begärda nybyggnadsanslaget. Jag har särskildt fäst mig vid en sorts fartyg, som vi alldeles sakna, nemligen dessa snabbgående kryssare, som äro af ovärderlig nytta i händelse af krig för att skydda vår sjöfart och skada fiendens. Jag vet icke, om detta enda avisofartyg, som i Kongl. Maj:ts proposition är beräknadt att anskaffas, är så beskaffadt, att det kan uppfylla ett dylikt ändamål, men att sådana snabbgående kryssare äro af stort behof påkallade, derom är jag förvissad. Alla större sjömagter hafva skaffat sig ett stort antal af den sortens fartyg.

*Anslag till
anskaffning
af ny fartygs-
materiel.*

(Forts.)

Anslag till
anskaffning af
ny fartygs-
materiel.

(Forts.)

Jag läste i går i en stor morgontidning, att i tyska riksdagens finansutskott tillkännagifvits, att tyska flottan för närvarande egde 20 pansarfartyg af olika art, och att till hvarje utrustadt pansarfartyg skulle höra två kryssare. Det är sådana fartyg vi sakna. Nu har Kongl. Maj:t föreslagit anskaffande af ett enda så kalladt avisofartyg, men jag vet icke, om detta fartyg är så beskaffadt, att det kan hålla hafvet längre tid utan att behöfva gå in i hamn för att skaffa sig kol o. s. v. Jag skulle visst icke förorda byggande af en sådan snabbgående kryssare, hvarom vi i dagarne läst i tidningarna, nemligen den nordamerikanske kryssaren »Columbia», som kostat 3,600,000 dollars eller närmare 14,000,000 kronor, men också gör detta fartyg 25 knops fart och kan ånga jorden rundt utan att en enda gång behöfva gå in i hamn och kola. Ett så dyrbart fartyg kan jag naturligtvis icke förorda, men att vi behöfva några snabbgående kryssare, derom är jag fullkomligt öfvertygad. Jag tycker således visst icke, att Kongl. Maj:t begärt för mycket, utan snarare för litet. Men finnes det någon utsigt att nu få ett så betydligt anslag? Säsom herrarne minnas, sattes nybyggnadsanslaget för flottan ned förlidet år genom gemensam votering till en million kronor. Skola vi nu löpa fara, att Andra Kammaren fattar samma beslut i år och sätter ned nybyggnadsanslaget till en million, hvilket är mer än sannolikt, i händelse denna kammare bifaller Kongl. Maj:ts proposition? I likhet med de öfriga ledamöterna från Första Kammaren inom statsutskottet har jag anslutit mig till detta medlingsförslag om en och en half million kronor och hoppas, att detta förslag äfven antages af Andra Kammaren, såvida icke Första Kammaren här beslutar ett högre anslag. Jag hör till dem, som i allmänhet anse, att Första Kammaren bör fatta sina beslut oberoende af hvad Andra Kammaren kommer att besluta, men i år är ställningen verkligen sådan, att jag fruktar, att i fall Första Kammaren nu skulle höja anslaget utöfver hvad statsutskottet föreslagit, finnes ingen utsigt, att Första Kammarens mening skulle kunna göra sig gällande vid en gemensam omröstning. Vi behöfva icke gå längre tillbaka än till förliden vecka, då fjerdde hufvudtiteln var före i Andra Kammaren. Då beslöts nedsättande af kanske det viktigaste anslaget på denna hufvudtitel, nemligen till nya gevär, till mindre än hälften af hvad Kongl. Maj:t begärt, och detta med 183 röster mot 32. I fråga om anslaget till mobiliseringsammunition — det gälde mellan 800,000 och 600,000 kronor, säsom herrarne torde erinra sig — fick det högre beloppet vid omröstningen i Andra Kammaren endast 19 röster emot 175. I fjol segrade det högre beloppet vid den gemensamma voteringen. Jag tror, att det skulle vara i hög grad oklokt af Första Kammaren att nu höja denna summa, ty då måste jag på det högsta befara, att vi icke få mer än en million för flottans nybyggnad, och far jag således för min del tillstyrka bifall till statsutskottets förslag.

Innan jag slutar, kan jag icke låta bli att protestera — äfven jag — mot den definition på centralförsvar, som här af en före-

gående talare framhållits och som redan blifvit besvarad af herr statsrådet och chefen för landtförsvarsdepartementet. Föreställer man sig centralförsvaret sadant, som den ärade talaren, då vore sannerligen ej underligt om tanken derpå öfvergifves.

*Anslag till
anskaffning af
ny fartygs-
materiel.*

(Forts.)

Herr Wennerberg: En ärad talare, som för en stund sedan sysselsatte sig med mitt anförande i karlsborgsfrågan, synes mig icke obetydligt hafva missuppfattat densamma. Han förbigick dervid, att jag icke en, utan, för att undvika missuppfattning, tvenne gånger uttalade mig alldeles tydligt och klart till förman för sjöförsvaret. Det finnes således en beröringspunkt oss emellan, som borde göra oppositionen obetydlig, om icke vi skilde oss deri, att, då jag varmt nitälskar för försvaret, det centrala såväl som sjöförsvaret, så nitälskar han *blott* för sjöförsvaret och har nu ater, trots hvad jag anförde i onsdags, uppträdt emot centralförsvaret. Han tyckes icke ett tecken fäst afseende vid hvad erfarenheten från främmande länder, äfvensom vår egen, lemnat oss i afseende på detta. Jag hoppas att han hörde det svar, som kom från statsrådsbanken till honom i afseende på centralförsvaret, hvilket var tillräckligt skarpt att motivera en ny undersökning af honom om hvad centralförsvaret vill säga. Det förhåller sig nemligen så, att intetdera försvaret i och för sig sjelf har tillräcklig betydelse. De måste arbeta tillsammans. Därför tror jag också, att man handlar mycket ofosterländskt, om man till förman för det ena vill alldeles sätta ner och qväsa det andra. Detta är hvad som hittills skett med centralförsvaret, som jag nyss sade, och jag fruktar, att början är gjord till ett dylikt tillvägagående med sjöförsvaret, och deröfver sörjer jag lika mycket som öfver vanvardandet af Karlsborg. Det lät på den ärade talarens anförande, såsom om han aldrig i historien hade läst, huruledes en flotta kan blifva skingrad och slagen, huruledes en armé derefter kan göras obrukbar mot fienden, helst om den är honom betydligt underlägsen. Hvad hindrar, under sådana förhållanden, en landstigning? Hvad hindrar fienden att, sedan denna landstigning väl kommit till stånd, der placera en styrka, betydligt större än den af landets egna trupper? Hvad är det som hindrar honom att vidare fortsätta — troligen till den punkt, der man lättast och beqvämast kan afsluta en för tidig fred, som antagligen får betalas med landafträdelse?

Ett centralförsvaret behöfves, och om icke våra egna myndigheter, som i årtal förklarar dessa behof, gälla något, tog jag mig friheten att i onsdags nämna, att alla de europeiska länder, som äro angelägna om sin sjelfständighet, söka samtidigt hafva ett centralförsvaret. Nyligen hafva sådana stormagter som Preussen och Ryssland nedlagt otroliga summor på sitt centralförsvaret, den förra i Spandau och Magdeburg, den senare i Kiew. Jag skulle också kunna nämna, att samma åsigt gäller i Frankrike. Jag behöfver icke upptaga mer än detta. Emot sådana myndigheter hjälper det icke att säga, att centralförsvarets tanke till teori och

Anslag till
anskaffning af
ny fartygsmate-
riell.

(Forts.)

praxis är föråldrad. Atminstone bör man då nämna några auktoriteter, som kunna mäta sig med den erfarenhet, jag nämnt, att vi hafva från främmande länder och äfven från vart eget lands sakkunnigaste personer.

Här gäller nu sjöförsvaret. Karlsborg har varit före. Snart har sjöförsvaret också varit före. Det vore mycket illa att upptaga kammarens tid med att längre personligen disputera med en ärad motståndare.

Herr Casparsson: Jag har begärt ordet närmast för att förklara, att jag icke inom utskottet deltagit i behandlingen af den femte hufvudtiteln och att jag således icke kan dela hvarken hedern eller ansvaret för det slut, hvartill utskottet kommit, vare sig beträffande motiveringen eller det slutliga tillstyrkandet.

Jag hade väntat, att utaf den ärade ordföranden för första utgiftsafdelningen höra närmare förklaring öfver de, enligt min tanke, besynnerliga skäl, som utskottet här har förebragt, men jag har blifvit gäckad i denna min förhoppning. Han hänvisade blott till de ekonomiska förhållandena i landet, och att dessa vore orsaken till den föreslagna nedsättningen. Men utskottet förklarar här, att det icke ansett sig böra ingå i pröfning af den af departementschefen i statsrådsprotokollet framlagda plan för anskaffande under den närmaste framtiden af fartygsmateriel för flottan. Denna plan, som efter min tanke utgör den viktigaste delen, har utskottet ansett sig icke böra underkasta någon pröfning. Jag föreställer mig, enligt mina konstitutionella begrepp, att det icke är departementschefen, som för Riksdagen framlägger förslag, utan, då planen är framställd för och gillad af Kongl. Maj:t i statsrådet, är det i sjelfva verket Kongl. Maj:t, som framlagt denna plan för Riksdagen. Att statsutskottet under sådana förhållanden kan undandraga sig att ingå i pröfning af densamma, förefaller mig mycket anmärkningsvärdt.

Svenska kvinnor offra sina smycken för att stärka försvaret, Sveriges skolpojkar och ungdom göra sammanskott för att stärka sjöförsvaret; under sådana förhållanden förklarar svenska Riksdagens statsutskott, att det icke bryr sig om att ingå i pröfning af det förslag till sjöförsvarets stärkande, som Kongl. Maj:t framlagt. Det är från delaktighet i detta förfarande jag vill fritaga mig.

Den ärade ordföranden på första utgiftsafdelningen framställde några betraktelser angående betydelsen af centralförsvaret, som jag icke kan undgå att upptaga. Han sade, att meningen med centralförsvaret vore, att om den svenska hären möter en fiende vid kusten eller i närheten deraf, skulle den visserligen icke fly, men så småningom draga sig tillbaka till centralfästningen — antagligen för att der få ytterligare stryk. Jag har icke uppfattat saken så. Enligt mitt begrepp af centralförsvaret har jag ansett meningen dermed vara ett försvar, utgående från centrum, från medelpunkten, i stället för från periferien, hvilken åsigt var gällande på den tid, då fästningarne voro förlagda vid gränsen.

Jag tog mig friheten, för några år sedan, att framhålla min uppfattning af centralförsvaret under en bild. Jag anser centralförsvaret hafva för landets försvar samma betydelse, som hjertat har för människokroppen, att nemligen drifva de föryngrande och reproducerande krafterna från centralorganet ut mot periferien. Detta är, enligt min tanke, meningen med centralförsvaret, som derigenom får äfven en offensiv betydelse. Och jag tillåter mig beträffande betydelsen af centralförsvaret åberopa den största auktoritet på krigets område, som detta århundrade frambragt, nemligen Napoleon I. Då han på S:t Helena kom i tillfälle att öfverväga sin storhet, sitt fall och sina begångna misstag, uttalade han sig på det bestämdaste för fördelarna af ett centralförsvar. Hade, säger han, Wien varit befästadt, hade kapitulationen i Ulm icke blifvit afgörande för krigets utgång. Hade Berlin varit befästadt, hade han efter slaget vid Jena aldrig vågat marschera på hufvudstaden, och den slagna preussiska armén hade der varit i tillfälle att förena sig med den ryska. Hade Madrid varit befästadt, hade segrarne vid Somo-Sierra och Burgos icke haft den betydelse för franska arméns framryckande, som de då hade. Hade Moskwa varit befästadt, hade ryssarne icke behöft tillgripa den barbariska åtgärden att tända eld på staden. Han var sjelf betänkt på att efter slaget vid Austerlitz låta befästa Paris, men vågade icke under dåvarande politiska förhållanden oroa sinnena i Frankrike med att framlägga ett sådant förslag; och hvad ett befästadt Paris är för försvaret, derom vittnar tillräckligt händelserna under 1870 års krig.

Jag tror att centralförsvaret är af en annan och mycket djupare betydelse än den, som nyss uttalades af representanten för flottan. För 8 dagar sedan, när det var fråga om anslaget till Karlsborg, vågade jag förutsäga, att samma sparsamhets- eller rättare sagdt, samma dådlöshetsanda, som gjorde sig gällande rörande anslaget till Karlsborg, skulle inom kort göra sig gällande äfven beträffande flottan; det visar sig nu, att jag blifvit sannspädd.

Herr Nyström. Thomas: Vi minnas mycket väl, huru, för några dagar sedan, af en framstående ledamot i denna kammare yttrades, att likasom jordens alster behöfva utveckla sig och mogna, så behöfver också en del viktiga riksdagsfrågor tid att mogna. Utan tvifvel är denna en af dessa. Jag hyser den innerliga förhoppning, att den tid icke må vara aflägsen, då den svenska Riksdagen inser behofvet af att åt sjöförsvaret lemna förhöjda och fasta anslag. Först då kan vår flotta utveckla sig till den grad, att den förmår på ett verksamt sätt deltaga i försvaret. Men, mine herrar, vi må icke ställa allt för stora fordringar på flottan. Sätta vi på denna så stora kraf, som man i denna kammare i dag velat framhålla, då gör man flottan den största otjenst. Ett land som England, med dess insulära läge, täta befolkning, rikedom och starka — världens förnämsta — flotta, kan förlägga sin första försvarslinie till kanalen, och de vatteu, som omgränsa landet. Ett så

*Anslag till
anskaffning af
ny fartygsma-
teriel.*

(Forts.)

Anslag till
anskaffning af
ny fartygsma-
teriel.
(Forts.)

vidsträckt land som vårt, med sin ringa befolkning och sina små ekonomiska resurser, kan deremot icke tänka att på hafvet beherska en mächtig fiende och förbjuda honom möjligheten att landstiga. Äfven inom England hyser man den åsigten, som också uttalats af en framstående person inom den engelska flottan, att kommer en enda man i land på Englands kust, är det slut med dess försvar. Säg mig ett enda land, som uraktlåter att grunda skyddandet af sitt område på ett centralförsvar. Det finnes icke mera än England, som vågar detta, och äfven der hysas betänkligheter. Skola vi då tänka på att hindra en fiende att i vidsträcktare män intränga och trampa ner våra åkrar och ängar, så måste hvarje sammandrabbning undvikas, till dess vi hunnit koncentrera våra krafter mot den inträngande fienden. Ingen begär, att vi skola gå till anfallskrig. Det blir endast ett försvarskrig, hvari vårt land kommer att deltaga, och under sådant förhållande lär en mächtig fiende ej kunna förhindras förlägga krigsteatern till vårt land. Vår flotta kan derunder bidraga mäktigt och kraftigt till försvaret genom att göra fiendens förbindelser öfver hafvet osäkra, om den sundt får utveckla sig. Följden blir att vi, som de öfriga europeiska länderna, få inom landet kämpa för vår frihet, våra lagar och våra institutioner, och der hafva vi möjlighet att vinna vårt syfte — men hufvudsakligast till sjös aldrig. Flottan kan bidraga till, men icke upptaga hela försvaret.

Det har redan framhållits, huruledes alla Europas stormagter icke allenast hafva anlagt, utan fortfarande anlägga centrala befästningar. Emellertid har så mycket talats om den saken, att jag icke vidare vill upptaga kammarens tid dermed, ehuru det vore ett mycket intressant ämne och kunde tjena till belysning af denna fråga.

Under den varma förhoppning, att vår flotta under kommande tider får utveckla sig på ett helt olika sätt än hvad hittills egt rum, och att våra försvarsmedel till sjös blifva försatta i ett kraftigt tillstånd, anser jag dock, att man för närvarande icke kan göra annat än ansluta sig till statsutskottets förslag, hvartill jag anhaller om bifall.

Herr Almström: Jag begärde ordet för att till friherre Klinckowström frambära min tacksamhet för att han här tydligt uttalat hvad redan vid föregående tillfällen af andra talare antydts och man och man emellan utsagts, att det vore nödvändigt att, om vi vilja bereda oss ett betryggande försvar, bygga flotta och fästningar och anskaffa vapen för armén, tänka på att slå in på en annan väg för anskaffande af de derför erforderliga medlen. Herr Hasselrot inlade en gensaga emot detta friherre Klinckowströms yttrande. Han sade, att han aldrig skulle lemna sitt bifall till lån, som icke afsåge produktiva ändamål. Jag ber att till den ärade talaren få framställa den fråga, huruvida något ändamål kan vara mera produktivt än det, som länder till betryggande af vårt försvar. Jag vill äfven påminna honom om, att vi redan

tidigare hafva voterat anslag till jernvägar, hvilka man förutsåg icke skulle komma att lemnas någon behållning, och att vi dock till dessa anslag lemnade vårt bifall, emedan de voro af strategisk betydelse. Vi hafva således redan inslagit på denna väg.

Det synes mig fullkomligt billigt, att vi på våra efterkommande lägga en del af de bördor, som följa med de företag, som vidtagas för att skaffa icke allenast oss sjelfva utan äfven dem sjelfständighet och frihet.

Jag ber vidare att till en annan ärad talare, friherre von Otter, få frambara min tacksamhet för den utredning han som en framstående militär lemnade i fråga om den relativa vigten af centralfästningarne och befästningarne på våra kuster. Jag har redan förut berört detta ämne, men som jag icke är militär har jag endast blygsamt kunnat antyda, hvad min åsigt varit i denna fråga. Men jag måste dock säga, att äfven när det gäller att uttala sig i ämnen, för hvilkas bedömande det fordras fackkunskap, böra uttalanden, som endast stödja sig på »le gros bon sens», vara tillåtna, och svårligen torde det kunna bestridas, att om man lemnar portarne till vårt land öppna och nöjer sig med att befästa en liten punkt inuti landet, man då har utträttat bra litet till dess betryggande. Jag vill icke, att centralfästningen skall slopas, men den får icke sättas före befästningarne på de stora och viktiga punkterna på våra kuster, i första rummet icke före vår hufvudstad.

Emot en annan senare talare, som åberopade exempel från Ryssland, Tyskland och Frankrike, vill jag påminna, att de centralfästningar, han omnämnde, till antalet äro ganska få, men att deremot i dessa länder finnas de många och stora gränsfästningarne, och att dessa i förhållande till centralfästningarne torde vid försvaret spela en mycket öfvervägande roll.

Jag har icke något vidare att tillägga än att i den föreliggande punkten tillstyrka bifall till utskottets förslag.

Friherre Klinkowström: Jag begärde ordet för att bemöta de åsikter, som af herr Hasselrot nyss framställes emot mitt förslag att på en vida kortare tid, än Kongl. Maj:t föreslagit för tillökning och komplettering af flottans flytande krigsmateriel, astadkomma denna för vår sjelfständighet och frihet så högst nödvändiga frågas lösning, genom upptagande af ett lan. — Han har med en energi, som, jag erkänner det, borde varit värd en bättre sak, motsatt sig att för militära ändamal upptaga lån, utan han vill, som det syntes mig, på skatteväg astadkomma hvad som dertill erfordras. Han borde dock icke vara obekant med det nuvarande tillståndet i vårt land och omöjligheten för de skattdragande, i synnerhet stora och viktiga samhällsklasser bland dessa, att vidare öka de bekymmer, som de redan beslutade skatterna astadkommit i landet; och han kan icke heller vara obekant med, att enligt de beslut, som vi togo vid senaste urtima riksdag för att reorganisera vårt landtförsvar, under de 3, 4 å 5 aren dessa

Anslag till
anskaffning af
ny fartygsma-
teriel.
(Forts.)

Anslag till
anskaffning af
ny fartygs-
materiel.
(Forts.)

redan i princip beslutade skatter komma att år för år betydligt ökas.

Herr Hasselrot vill, emot förmodan, icke vara med om att skaffa oss ouppsägbara lån. Han befarar, att det skulle gifva anledning till missbruk. Jag vill då bara för tillfället erinra honom om det qvicka poemet — jag tror det är af Kellgren — rörande nyttan af ljus, oaktadt de missbruk, som deraf kunna följa. Det är dessutom icke någonting nytt. Vi hafva redan ett lån, som riksgäldskontoret upptagit, af den typ, som jag nyss nämnde och rekommenderade för det ifrågavarande ändamålet. — Detta lån utgår med 35 millioner kronor, och obligationerna stå nu så högt, att de betalas med 99 %. Och icke endast detta lån. I dessa dagar har riksgäldskontoret ytterligare upplagt ett lån på 10 millioner kronor af samma typ, som jag förut nämnde. Detta har skett för att göra front emot de utbetalningar, som Riksdagen må hända, ja, nästan säkert kommer att ställa på riksgäldskontoret. Jag är förvissad om, att ingen, som haft med finansiella förhållanden att göra, skall tveka att skaffa sig dessa begärliga papper.

Herr Hasselrot nämnde visserligen, att han aldrig med sin röst skulle biträda lån för militära ändamål. Ja, jag beklagar, att han icke har fullständig kännedom om militära frågor. Han borde då veta, att dessa lån, som komma att skydda oss emot fiendens våld och svåra misshandlingar, äro, så att säga af produktiv beskaffenhet. Det är ju gifvet, att om vi långs vara kuster från Haparanda till Ystad kunna skydda våra sjöstäder och våra sjöprovinser, vara inrättningar, våra bruk och våra industrier emot att sköflas och brännas af fienden, så kan han väl icke neka till att det är ett produktivt ändamål, som vi afse med detta skydd, hvarigenom dessa industrier kunna fortsätta med sin verksamhet.

Jag får tacka herr Almström för hvad han yttrade i denna fråga och hvilket jag annars ämnat uttala och jag ber att i denna punkt få förena mig med honom, lika som att yrka bifall till statsutskottets förslag.

Herr Säve: Herr talman, mine herrar! Jag begärde ordet för en stund sedan, närmast med anledning af ett anförande af en ärad talare på kalmarlänsbänken, herr Hasselrot. Sedan jag begärde ordet har han emellertid blifvit bemött af herr Almström, med hvilken jag till fullo instämmer, och nu senare af friherre Klinckowström.

Då friherre Klinckowström vid förliden riksdag framstälde sin storartade och vackra plan för sjöförsvarets snara ordnande, blef väl mängen af oss öfverraskad af den djerfva tanken deri, men, sedan man hunnit sätta sig in i densamma, kände man sig tilltalad af den. Så var åtminstone förhållandet med mig. Jag tror derfor att man icke bör tillåta, att en så stark och kraftig reservation mot friherre Klinckowströms förslag som den, hvilken nyss framstälts, lemnas utan gensaga, ty förslaget innebär dock en stor framtidstanke.

Med exempel från främmande länder varnade herr Hasselrot oss för att slå in på vägen att för försvarets ordnande och stärkande gå till systemet af fonderade lån. Talaren tänkte helt visst på England, som första gangen för sitt försvarsväsen upptog ett fonderadt lån under pfalziska kriget 1693. Lånet uppgick till en million £ st., och frågan, om detsamma skulle upptagas eller ej, debatterades mellan finansmännen med utomordentlig liflighet och hetsighet. Det lyckades emellertid att i underhuset få lånet beslutadt. Det växte sedan under de närmaste två artiondena, så att det vid tidpunkten för freden i Utrecht 1713 uppgick till 50 millioner £ st. Det var början till Englands statsskuld. Denna växte sedan under de följande krigen oerhördt. Men hvad har icke vunnits genom detta länssystem? Det var endast genom detta, som England lyckades att göra sin flotta så stor, att den kunnat blifva världshafvens beherskarinna. Det var endast genom detta, som England förmodade utrusta den flotta, som vann slaget vid Trafalgar, den landtarmé, som sprängde Napoleons sista härskaror vid Waterloo. Men här är nu icke fråga om några stora länssummor, ja, ej ens om upptagande af något lan alls nu; idén är dock att taga fasta på till en följande riksdag, och detta så mycket mera som det bör vara uppenbart för dem, som verkligen vilja ett starkt sjöförsvär, att detta aldrig i längden kan åstadkommas på det sätt, att Riksdagen årligen blott beviljar en, en och en half eller två och en half millioner. Skall något af betydelse kunna göras, så måste man taga i ordentligt, och det så fort som möjligt, ty saken tränger i sjelfva verket allt närmare och närmare in på Riksdagen och det oafvisligen, så att den icke längre låter sig undanskjutas. Det kan icke längre sägas, att olika meningar äro radande bland fackmännen om hvilken cert, som är lämplig för våra fartyg, ty meningarna äro icke vidare delade härom. Det kan ej heller sägas, att landt-försvaret skall först ordnas, ty det har faktiskt blifvit ordnadt.

Det har talats om flottans uppgift att afvärja anfall mot våra kuster och hindra fiendtliga landstigningar. Jag vågar icke yttra mig om huru stor förstärkning vår flotta behöfver för att kunna fullgöra sin uppgift i detta hänseende i en framtid, ej heller vet jag, huru stark han bör vara för att kunna fullgöra en annan icke mindre vigtig uppgift, den att skydda vår neutralitet. Men uppenbart och klart är, att vår neutralitet icke kan upprätthållas af vår flotta, sådan hon för närvarande är beskaffad. För några dagar sedan kom jag att genomläsa folkrättsliga regler, efter hvilka Genève-domstolen 1872 hade att döma i det bekanta Alabama-målet mellan England och Förenta staterna. En af dessa regler innehöll, »att neutrala äro pligtiga att icke tillåta eller tåla, det endera af tvenne krigförande begagnar sig af de neutrales farvatten eller hamnar som utgångspunkt för sjöoperationer mot fienden.» Då jag läste denna bestämmelse, kom jag att tänka på en måhända inträffande situation, för den händelse vi få ett nytt östersjökrig. Om den ena af de blifvande krigförande magterna toge såsom utgångspunkt för sina sjöoperationer en ankarplats sådan som Fårösund,

*Anslag till
anskaffning af
ny fartygs-
materiel.*
(Forts.)

Anslag till
anskaffning af
ny fartygs-
materiel.
(Forts.)

huru skulle det vara möjligt för var nuvarande flotta att drifva honom derifrån? Och om det då skulle inträffa, att den andra krigförande magten hade om neutralitetens förpligtelser samma uppfattning som den, hvilken uttalas i de nämnda reglerna för Genève-domstolen, hvad blefve följden? Jo, att den magten ansåge, att Sverige icke fullgjorde de förpligtelser, som neutraliteten bjöde. Ty det förhåller sig så med neutraliteten, att den icke innehåller endast rättigheter och fördelar för den neutrala magten, den innehåller äfven förpligtelser. Men hurudana dessa förpligtelser skola vara beskaffade, derom kunna meningarna vara mycket delade hos de krigförande. Visst är dock, att icke far en mindre, neutral stat, som visat sig sakna kraft eller vilja att värna sin neutralitet, ensam bestämma, hvilka dessa förpligtelser skola vara.

Med synpunkter, som jag nu sökt framhålla, har jag angifvit min ställning till sjöförsvaret; och jag tror, att deraf bör framgå, att jag liksom så många andra i denna kammare lifligt önskar, att allt hvad göras kan äfven göres för vårt sjöförsvär, men något särskildt yrkande med afseende å den föreliggande punkten har jag, såsom sakerna nu stå, icke att framställa.

Herr vice talmannen: Jag hade icke ämnat begära ordet, då icke något annat yrkande blifvit framställt än om bifall till utskottets förslag, men då anmärkningar och skarpa anmärkningar blifvit gjorda mot utskottets motivering, har jag ansett mig böra för några ögonblick taga kammarens tid i anspråk.

De nämnda anmärkningarna hafva framställts af en högt värderad kamrat i utskottet, hvilken icke var närvarande der, då frågan behandlades. Jag tror, att, om han varit närvarande i utskottet, han kanske sett motiveringen med mildare ögon.

Hvad nu dessa motiveringar angår, ber jag att till kammaren få framställa samma anhållan, som många gånger förut, att nemligen icke vara för sträng beträffande motiveringarna från ett utskott, som har ett så stort arbete sig pålagdt som statsutskottet. Begär man af utskottet långa utredningar, kommer visserligen utskottet att tillmötesgå en sådan önskan, men det kan endast ske derigenom, att längre tid användes för affattandet af dess utlåtanden, hvarmed äfven följer en längre utsträckning af Riksdagens sammanvaro. Vi hafva trott, att det vid sådant förhållande vore bättre att hafva kortare motiveringar för våra utlåtanden och lemna till debatten att svara på de anmärkningar, som göras, att fylla ut de luckor, som i motiveringen kunna finnas. Att det nu skulle ligga något orätt i motiveringen för utskottets hemställan i denna punkt, kan jag icke inse. Utskottet uttalar nemligen, att »Riksdagen har, då liknande framställningar varit föremål för dess pröfning, icke visat sig benägen att fatta beslut om beviljande på en gång af hela det betydande belopp, som för genomförande af sådan flerårig anskaffningsplan varit erforderligt, utan hellre velat begränsa sitt beslut till det för hvarje år angelägnaste». Så har ju ock alltid varit fallet, när Riksdagen beviljat större belopp för anslags-

ändamål på en gång, men då lemnat åt Riksdagen att för hvarje år bestämma det belopp, som för året skall utgå. I år har Kongl. Maj:t föreslagit ett visst anslag, som med ett bestämdt belopp skall utgå per år under fem år. Den vägen tror jag, så vidt jag minnes, icke att Riksdagen förut beträdd, och jag tror icke gerna, att Riksdagen kommer att beträda den. Jag erinrar för jernförelses skull om anslagen till jernvägar, för anskaffning af materiel och dylikt; anslag hafva då blifvit lemnade till större belopp på en gång, men för hvarje riksdag har anslaget för året bestämts. Utskottet synes mig således hafva gjort rätt i att uttala den meningen, att, då Riksdagen förut icke brukat bestämma sig på detta sätt för ett visst större belopps utgående med visst belopp under flera år i följd, utskottet icke velat ingå i pröfning af annat än som rör det för året erforderliga anslaget.

*Anslag till
anskaffning af
ny fartygs-
materiel.*
(Forts.)

Jag anser för öfrigt denna motivering vara ganska vänlig mot flottan och jag kan icke finna annat, än att det är ett stort framsteg för dem, som intressera sig för ett starkt sjöförsvar, att utskottet kunnat enas om en förhöjning med 50 % af det anslag, som i följd lemnades till fartygsbyggnad. Jag tror, att man just genom ett sådant tillmötesgående befordrar flottans sak, och på den grund hemställer jag om bifall till utskottets förslag.

Herr Casparsson: Jag skulle visst icke vara så noga med utskottets motiveringar, om de finge stå för statsutskottets räkning, men på samma gång de blifvit af kamrarna bifallna, äro de *Riksdagens* uttalade mening; och det är af den orsaken jag är rädd för dylika motiveringar. Vi hade just härom dagen ett upplysande exempel. Statsutskottet kom förra året med en motivering, som icke var så riktigt bra, och när samma fråga i år återkom, ville ingen egentligen stå för den. Då man invände, att statsutskottet icke behöfde vara bundet af hvad ett föregaende års utskott sagt, svarades med fullt fog: »det är icke statsutskottet, som sagt det, utan det är Riksdagen»; deruti ligger motiveringens betydelse. Om nu statsutskottet säger, att det icke vill ingå i pröfning af detta förslag, och Riksdagen sedan accepterar ett sådant uttalande, så kan statsutskottet nästa år komma och säga, att då Riksdagen icke i följd velat ingå i pröfning af förslaget, så saknar utskottet för närvarande anledning tillstyrka Riksdagen att ingå i sådan pröfning. Och på det sättet kan pröfningen blifva undanskjuten år efter år. Det är därför jag anser, att det ligger mycket större vikt på utskottets motivering, än man i allmänhet vill medgifva, och jag kan försäkra, att dessa motiveringar ibland tillkomma ganska lättvindigt.

Sedan öfverläggningen förklarats härmed slutad, biföll kammaren hvad utskottet i den nu föredragna punkten hemställt.

10 och 11 punkterna.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Första Kammarans Prot. 1894. N:o 14.

12 punkten.

Mom. a).

Utskottets hemställan bifölls.

Om försäkring,
af gemenskapen
vid lotsverket
mot olycksfall.

Mom. b).

Herr Nyström, Carl: Med anslutning till hvad herr Collander i sin motion anfört och med hänvisning till de särdeles behjertansvärda skäl, som framhållits för åtgärden att bereda olycksfallsförsäkring för lotsar, får jag, herr talman, för min del påyrka bifall till den Collanderska motionen, eller »att Riksdagen ville i skrifvelse anhålla, det Kongl. Maj:t täcktes taga i öfvervägande, på hvad sätt och till hvilket belopp olycksfallsförsäkring måtte kunna beredas gemenskapen vid lotsverket, vare sig för alla eller för dem, som vore mera utsatta för fara under tjensteutföring, samt, om Kongl. Maj:t funne skäl besluta sådan försäkring, att utgifterna därför då måtte af öfverskotten på fyr- och båkmedel bestridas.»

Det synes mig, som om det icke vore alldeles nog med det erkännande, för att icke säga den beundran, som något hvar är villig att helt lättköpt gifva åt lotsarnes lifsgerning, utan det kan vara skäl att låta detta erkännande omsättas i handling. Och har Riksdagen icke förut pröfvat denna sak, är det nu hög tid att undersöka, huruvida icke det ligger rättvisa och billighet i det framställda förslaget.

Efter härmed slutad öfverläggning yttrade herr talmannen, att i afseende på föreliggande moment endast blifvit yrkadt, af herr *Nyström, Carl*, att kammaren, med afslag å utskottets hemställan, skulle bifalla den i ämnet väckta motionen.

Sedermåra gjordes propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på godkännande af herr Nyströms yrkande; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med öfvervägande ja besvarad.

13—19 punkterna.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Herr statsrådet friherre *Rappe* aflemnade Kongl. Maj:ts nedannämnda nädiga propositioner till Riksdagen:

1:o) om anslag till nya kasernetablissemment m. m.;

2:o) angående pension å allmänna indragningsstaten åt f. d. gravören G. M. Wirsings enka Maria Walburga Johanna Wirsing, född Sonnenleiter; samt

3:o) angående pension å allmänna indragningsstaten åt förrädsdrängen Olaus Pettersson.

Föredrogs å nyo sammansatta stats- och lagutskottets den 10 och 13 innevarande månad bordlagda utlåtande n:o 1, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i vissa delar af förordningen om krigsdomstolar och rättegången derstädes den 11 juni 1868.

På framställning af herr talmannen beslöts, att förevarande utlåtande skulle punktvis företagas till afgörande och i punkten sålunda, att först föredroges paragrafvis Kongl. Maj:ts deri tillstyrkta förslag till lag med slutmeningen, ingressen och rubriken sist samt derefter utskottets i punkten gjorda hemställan.

1 punkten.

Kongl. Maj:ts förslag till lag angående ändring i vissa delar af förordningen om krigsdomstolar och rättegången derstädes den 11 juni 1868.

Ifrågasatt omorganisation af krigshofrätten.

§ 11.

Herr Abelin: Det sammansatta stats- och lagutskottet har i sitt nu föreliggande betänkande hemställt om bifall till Kongl. Maj:ts i nådig proposition framställda förslag till ombildning af krigshofrätten. Utskottet har för denna hemställan sökt stöd uti de skäl, som af föredragande departementschefen anförts för förslaget. Jag skall tillåta mig att något erinra om de i vederbörande myndigheters utlåtanden framställda betänkligheter mot förslaget, desto hellre som jag i dessa vunnit stöd för en åsigt, den jag sedan lång tid tillbaka, i hvad på mig kunnat ankomma, sökt göra gällande. Af dessa utlåtanden framgår, att de båda domstolar — krigshofrätten och Svea hofrätt — som förslaget närmast rör, i det de påvisat olämpligheten af den ifrågasatta förändringen, afstyrkt förslaget. Huruvida arbetskrafterna inom Svea hofrätt genom förändringen i fråga komma att anlitas mer än som är förenligt med ett nöjaktigt fullgörande af de arbeten hofrätten för egen del har att utföra, kan jag icke bedöma. Men då intet tvifvel kan vara derom, att hofrättens utlåtande är affattadt med lika mycken sakkännedom som oveld, vill det synas, som om förslaget ur den synpunkt det af hofrätten bedömts skulle medföra så stora och många olägenheter, att det redan af den anledningen icke vore att förorda. Men för hvarje fall, vare sig de anmärkta olägenheterna kunna undanrödjas eller icke, så utgöra dock icke de af hofrätten anförda betänkligheterna den viktigaste anmärkningen mot förslaget. De viktigaste anmärkningarna äro enligt mitt förmenande att finna i de af krigshofrätten och af chefen för landtförsvarsdepartementet liksom ock synnerligast i de af en ledamot af högsta domstolen närmare utvecklade, ur rent militäris

*Ifrågasatt
omorganisa-
tion af krigs-
hofrätten.
(Forts.)*

synpunkt anförda betänkligheter, hvilka gå ut på att visa, *dels* att, för att inom alla grader af armén rotfrästa föreställningen om likhet inför lagen, krigsöfverdomstolen och underrätterna böra vara lika organiserade, det är, båda bestå af samma antal militära och civila ledamöter, *dels* att en krigsöfverdomstol för att kunna rätt fylla sitt grannliga och ofta svårösta värf kräver speciella fackinsigter och en erfarenhet, de der ligga utanför den civile embetsmannens område, der han icke, såsom den civile ledamoten i krigshofrätten genom en lång tids oafsläppligt handläggande af hit hörande mål, gjort sig väl förtrogen icke blott med den militära lagskipningen, utan äfven med det militära åskådningssättet, och *dels* att militärandan och disciplinen skulle lida af en så beskaffad förändring som den ifrågasatta. Mot denna ur militär synpunkt måhända viktigaste anmärkning har föredragande departementschefen erinrat »att, da det icke blifvit angifvet på hvad sätt eller af hvilka skäl den ifrågasatta förändringen skulle kunna inverka menligt på disciplinen inom krigsmagten i dess helhet, den i berörda hänseende uttalade farhaga icke syntes kunna tillmätas vidare betydelse.»

Denna erinran, som i viss mån synes mig på förhand besvarad genom de yttranden, som förekomma i de af mig aberopade myndigheternas utlåtanden, gifver emellertid osökt anledning till spörsmål sådana som dessa: hvilken erfarenhet har man då att aberopa för den meningen, att en förändring sådan som den ifrågasatta *icke* skulle komma att menligt inverka på disciplinen; har icke i motsats mot bristen på erfarenhet i nämnda hänseende vår nuvarande rättegångsordning för krigsmagten varit i långliga tider bestående, och har den icke visat sig väl lämpad att inom krigsmagten upprätthålla en god militärande och deraf följande goda disciplinära förhållanden? Och den omständigheten, att man allestädes, der man är man om anda och krigstukt inom de respektive arméerna, icke vågat ställa sig utan specialdomstolar för krigsmagten, men väl fleststädes gifvit åt det militära elementet långt större inflytande och bestämmande magt än hos oss, gifver icke detta, det ena med det andra, stöd såväl för den uppfattningen, att vår rättegångsordning för krigsmagten väl fyllt och fyller sin bestämmande, liksom äfven för den farhagan, att en förändring, så beskaffad som den ifrågasatta, skulle komma att menligt inverka på disciplinen? Då härtill kommer, att krigshofrätten, sådan den nu är organiserad, icke ur judiciell synpunkt gifvit anledning till befogade anmärkingar, och da den, organiserad så, som Kongl. Maj:ts förslag förutsätter, skulle, om än till namnet krigsöfverdomstol, dock alltid, såsom varande en afdelning af en civil domstol med denna domstols president som ordförande, i allmänna föreställningen komma att förlora sin egenskap af militärdomstol och så medelst hafva ett menligt inflytande på den militära disciplinen, så kan, synes det mig, förslaget ännu mindre ur denna de militära krafvens synpunkt vara att förorda. Och då den besparing, som med förslaget afses, enligt hvad af föreliggande

uppgifter framgår, icke kan blifva synnerligen afsevärd, och besparingsskålet vid sådant förhållande, och i all synnerhet då det gäller upprätthållande af en vigtig statsinstitution, icke bör tillmätas något afgörande inflytande, så kan jag för min del icke finna någon synpunkt, ur hvilken förslaget är att förorda.

Alltså och då likhet inför lagen — hvilken likhet kommer att rubbas genom antagande af den föreslagna förändringen — utgör ett nödvändigt villkor för aktningen för lagen och dess handhafvare, och då militäranda och krigstukt utgöra oundgängliga förutsättningar för att krigsmagten i allvarets stund skall fylla sin bestämmelse, så synes det mig också vara af högsta vikt att fasthålla vid sådana institutioner, som visat sig främja det ena och det andra.

Hvad beträffar lämpligheten eller olämpligheten af den tidpunkt, vid hvilken förslaget framkommit, behöfver jag icke yttra mig, då jag anser, att äfven de förändrade förhållanden, som den nya härordningen framkallat, icke göra en förändring af vårt nuvarande rättegångsväsen för krigsmagten af behofvet påkallad.

Vid utskottets betänkande är fogad en af flere ledamöter i denna kammare afgifven reservation. Reservanterna framställa ett förslag till ombildning af krigshofrätten, hvilket svårligen kan anses utgöra en förbättring af det bestående. Förslaget torde böra betraktas såsom ett förmedlingsförslag, hvilket, liksom så många andra, som tillkomma för att tillmötesgå olika meningar eller framställda anspråk, lemnat en mindre tillfredsställande lösning af den uppgift, hvarom är fråga.

Jag är skyldig att gifva skäl för denna min uppfattning af förslaget. Mina skäl emot detsamma äro först och främst, att det militära elementet inom domstolen försvagas. Enligt reservanternas förslag skulle krigshofrätten hädanefter komma att bestå, förutom af en generalsperson, såsom ordförande, och två civile ledamöter, af en regementsofficer af armén och en af flottan. Såsom förhållandet nu är, består krigshofrätten, förutom af en generalsperson, som ordförande, af en civil ledamot, två regementsofficerare af armén och en af flottan. Dessa regementsofficerare af armén hafva i allmänhet och så langt jag minnes tillbaka varit representanter för de två viktigaste vapnen, infanteriet och artilleriet, men äfven samtidigt representanter för de två i förläggning och tjänstgöring m. m. vidt skilda grupperna af trupper, de indelta och de värfvade, hvarigenom tillförts domstolen en mångsidighet i fackinsigter och en erfarenhet i tjänstgöringsförhållanden, som för domstolen varit af stort värde, men hvilket med antagande af reservanternas förslag kommer att gå förloradt. Mitt nästa skäl är, att genom den olika sammansättningen af öfver- och underrätter föreställningen om likhet inför lagen rubbas, och slutligen att, om än, såsom förslaget afser, de civile ledamöternas antal inom domstolen skulle ökas, detta dock icke skulle tillföra domstolen något *tillskott* af speciel insigt i eller varmare intresse för krigslagskipningen, enär det synes mig vara antagligt, att sådan nödig insigt

*Ifrågasatt
omorganisa-
tion af krigs-
hofrätten.
(Forts.)*

*Ifrågasatt
omorganisa-
tion af krigs-
hofrätten.*

(Forts.)

och sådant intresse snarare förvärfvas och underhålles af den, som gjort uppdraget till sitt väsentligaste lefnadsmål, än — såsom väl med den föreslagna förändringens antagande blefve fallet — af dem, som betraktade uppdraget såsom ett tillfälligt förordnande, en bisak. — Sattes jag emellertid i valet emellan Kongl. Maj:ts förslag och reservanternas, sluter jag mig obetingadt till det senare. Men då, på skäl som jag anført, jag anser äfven detta utgöra en försämring af det bestående, nödgas jag, herr talman, yrka rent afslag på det föreliggande förslaget.

Herr Ölander: Sasom herrarne finna, har jag reserverat mig mot utskottets utlatande och i främsta rummet yrkat afslag på den kongl. propositionen. Som jag emellertid derfor har atminstone delvis andra skäl, än den föregående talaren, ber jag att något närmare få utveckla desamma. Denna fråga är, såsom vi finna af utskottets betänkande, mycket gammal. Den väcktes redan år 1840, då Rikets Ständer i en skrifvelse till Kongl. Maj:t gjorde framställning om en omorganisation af krigshofrätten. Denna framställning har sedan dess flera gånger förnyats, men nu först har Kongl. Maj:t funnit tiden vara inne att framkomma med förslag i ämnet. Men hvarför just nu efter en mer än femtioårig väntan? Om man skulle hafva uträknat någon tidpunkt, som vore mest olämplig i detta afseende, skulle man säkerligen hafva kommit till just den nuvarande, då en ny arméorganisation nyss förut blifvit af Konung och Riksdag antagen, hvars verkningar och följder i afseende på antalet och beskaffenheten af de mål, som komma att utgöra föremål för krigshofrättens behandling, ännu icke visat sig eller ens kunna approximativt beräknas. Också har man vid de beräkningar, som föregått och legat till grund för detta förslag, icke heller tagit i betraktande dessa den nya arméorganisationens verkningar och följder. Man har räknat med de hittills varande förhållandena. Man har i enlighet dermed till svar på Svea hofrätts uttalade betänkligheter mot det ökade arbete, som skulle påläggas densamma, helt enkelt förklarat, att »hvarken omfattningen eller beskaffenheten af det arbete, som krigshofrätten enligt hittills vunnne erfarenhet hade att utföra, rättfärdigade de af Svea hofrätt sålunda uttalade farhågor». Hur vet man det? Man har verkställt undersökning angående antalet mål och ärenden, som utgjort föremål för krigshofrättens behandling under tioårsperioden 1883—1892, men derefter känner man ingenting. Man har då helt och hållet förbisett den nya arméorganisationen, förbisett den ökning af befäl och manskap, som derigenom uppkommit, förbisett den betydligt ökade och under de närmaste åren sig allt mer och mer ökande beväringkontingenten samt den ökning af mål och ärenden, som häraf måste blifva en följd. Men det är äfven något annat, som torde kunna och äfven böra blifva en följd af den nya organisationen. Äfven under hittills varande förhållanden kan man väl icke påstå — och jag uttalar detta såsom genmäle mot hvad den föregående talaren i detta afseende yttrat för en annan

uppfattning — att underdomstolarne vid krigsmagten utgöra något egentligt mönster för en tidsenlig domstolsorganisation, och ännu mindre komma de att blifva det under de förändrade förhållanden, som nu inträdt. Det är således sannolikt, om icke nödvändigt, att en omorganisation af dessa underdomstolar kommer att ega rum. Detta är icke någon endast hos mig närd och af mig framkastad tanke. Frågan har väckts från annat, mera kompetent håll och har till och med redan varit före hos Kongl. Maj:t. Jag har i min hand en skrivelse från chefen för generalstaben till Konungen, hvilken skrivelse, om jag förbigår inledningen och den historik, som deri är framsteld, lyder så: »Enligt hvad nu blifvit pavisadt, är gällande förordning om krigsdomstolar sålunda i behof af omarbetning för att kunna behörigen motsvara *arméns organisation i fred*, sådan denna blifvit bestämd genom den vid 1892 års ertima riksdag antagna förbättrade härordningen, och hvad *arméns organisation i fält* vidkommer, hafva arbetena inom generalstaben under innevarande år ytterligare styrkt önskvärdheten af samma förordnings omarbetning derhän, att densamma kommer att fullt lämpa sig efter sistnämnda organisation. Jag vågar för den skull å nyo påkalla Eders Kongl. Maj:ts nådiga uppmärksamhet för detta viktiga spörsmål och föreslar underdånigst, med stöd af hvad i det föregående blifvit anfördt, det Eders Kongl. Maj:t täcktes vidtaga erforderliga åtgärder för den militära rättegångsordningens omarbetning i sådan rigtning, att densamma komme att till fullo lämpa sig ej mindre efter *arméns organisation i fred*, sådan denna blifvit bestämd genom 1892 års förbättrade härordning, än äfven efter *arméns organisation i fält*, sådan denna genom gällande mobiliseringsplaner med dit hörande särskilda tjensteföreskrifter är planlagd.» Denna skrivelse inkom den 22 december 1893 och är för närvarande beroende på Kongl. Maj:ts pröfning. Om, såsom antagligt är, den sålunda föreslagna omorganisationen en gång blir en verklighet, och om, såsom likaledes är antagligt, genom denna omorganisation underdomstolarne vid krigsmagten komma att utgöra första instans jemväl i fråga om mål, som angå officerare, är derigenom undanröjdt just det tvistefrö, som nu utgör det förnämsta hindret för vinnande af enighet i afseende på krigshofrätens organisation. Den kommer då att blifva blott en appellationsdomstol, för hvars sammansättning i enlighet med Kongl. Maj:ts nuvarande förslag något hinder icke vidare skulle förefinnas. Är det da skäl att gå denna tid i förväg och nu antaga ett förslag, som icke på minsta sätt tillfredsställer just den part, som det hufvudsakligen berör? För min del synes mig detta vara i hög grad olämpligt. Då man har väntat i femtio ar, torde det vara skäl att få frågan ordnad för all framtid och icke provisionelt, såsom nu måste blifva fallet.

Det är således min önskan att yrka afslag på Kongl. Maj:ts proposition. Jag har likväl i min reservation, för den händelse detta yrkande icke vunne understöd, och jag skulle blifva steld i nödvändigheten att välja emellan Kongl. Maj:ts förslag och det,

*Ifrågasatt
omorganisa-
tion af krigs-
hofrätten.
(Forts.)*

*Ifrågasatt
omorganisa-
tion af krigs-
hofrätten.*

(Forts.)

som herr Annerstedt m. fl. framstält, anslutit mig till detta senare, icke därför att jag anser Kongl. Maj:ts förslag vara något egentligen riksvådligt eller behäftadt med de olägenheter, som reservanterna förmena. Jag kan nemligen icke riktigt fatta, hvad det skulle vara för farligt för en officer att, då han ställes inför krigshofrättens dombord, der mötas af en civil ordförande, helst om denne är presidenten i Svea hofrätt, såvida han icke tror sig lättare kunna undgå straff, om ordföranden vore en generalsperson, som han vet vara mera skickad att anförä armécorpser än leda en legal undersökning till ett för den tilltalade ogynsamt resultat. Men denna föreställning skulle han likväl snart blifva beröfvad, då han komme under fund med, att det icke vore generalspersonen, utan en af de civila ledamöterna, som i verkligheten ledde förhandlingarna, och då kunde det ju hända, att han skulle känna sig mera trygg, om denne civile ledamot vore presidenten i Svea hofrätt och icke någon annan jurist.

Det af reservanterna framlagda förslaget har emellertid den fördelen, att det tillfredsställer de militära önskingarna på samma gång det, i likhet med Kongl. Maj:ts förslag, till fullo uppfyller alla de fordringar, som blifvit af Riksdagen i dess skrivelser ställda på den nya öfverdomstolen. Dessa fordringar äro i hufvudsak tre. Först och främst den, att det civila elementet inom krigshofrätten måtte förstärkas. I sådant afseende innehåller reservanternas förslag alldeles detsamma som Kongl. Maj:ts. Båda förslagen öka de civila ledamöternas antal från 1 till 2. Den andra fordringen har Riksdagen uttryckt sålunda. »att de båda civila ledamöterna i regel icke borde sakna tillfälle att erhålla den vana vid tillämpningen af allmänna straffrättsliga bestämmelser, hvilken äfven vid behandling af krigsrättsmål vore erforderlig», d. v. s. de borde äfven utöfva annan juridisk tjenstgöring och således erhålla större erfarenhet i behandlingen af kriminella frågor, än som kunde beredas dem allenast genom deltagandet i krigshofrättens förhandlingar. Denna fordran har Kongl. Maj:ts förslag tillmötesgått genom att föreskrifva, att de civila ledamöterna skulle vara ledamöter af Svea hofrätt, under det att reservanterna kommit till samma mal genom att föreslå, att de båda civila ledamöterna skulle utgöras af personer, som innehafva eller förvalta domareembete vid rikets allmänna domstolar eller embete i nedre justitierrevisionen. Den tredje och kanske viktigaste fordringen är, att de med krigshofrätten förenade kostnader måtte nedsättas. I sådant afseende upptager Kongl. Maj:ts förslag 9,050 kronor och reservanternas 9,800 kronor, således en skilnad på 750 kronor, hvilken väl knappast är värd att nämna. Egentliga skilnaden utgöres af ordförandeskapet, som enligt Kongl. Maj:ts förslag skall utövas af en af de civila ledamöterna, nemligen presidenten i Svea hofrätt, och enligt reservanternas af en af de militära ledamöterna, nemligen en generalsperson; men denna skilnad är mera skenbar än verklig, ty äfven i senare fallet är det icke generalspersonen utan en af de civila ledamöterna, nemligen öfverauditören, som le-

der förhandlingarna, förhör parter och vittnen och sålunda de facto för ordet. Denna skilnad har således ingen betydelse.

Då således reservanternas förslag, åtminstone enligt hvad man inom utskottet antog, tillfredsställer den part, som hufvudsakligen beröres deraf, och derjemte är till sina hufvudsakgrunder lika med Kongl. Maj:ts förslag samt uppfyller de fordringar, Riksdagen framställt, har jag intet emot att ansluta mig till detsamma, såvida kammaren icke bifaller det yrkande, som jag på grund af hvad jag förut anfört nu framställer, nemligen rent afslag på Kongl. Maj:ts proposition.

*Ifrågasatt
omorganisa-
tion af krigs-
hofrätten.*

(Forts.)

Herr Falk: Då det förslag, som här föreligger till Riksdagens pröfning, varit föremål för utlåtande både af krigshofrätten, Svea hofrätt och äfven högsta domstolen, är det klart, att jag ej kan hafva mycket att tillägga, men då frågan är ytterst vigtig, anser jag mig ej böra undandraga mig att lemna de upplysningar, som jag möjligen kan vara i tillfälle att meddela.

Såsom kammaren alltför väl vet, lät år 1881 dåvarande justitieministern utarbete ett förslag till förändring af krigshofrätten, hvilket gick ut på att Svea hofrätt skulle vara krigshofrätt, och, då krigshofrättsmål der förekomma, den skulle utgöras af presidenten sasom ordförande, två ledamöter af den division, dit målet hörde, samt två militära ledamöter. Sedan detta förslag undergått några mindre väsentliga förändringar, underställdes det högsta domstolen, men dess samtliga ledamöter afstyrkte det, och det föranledde ej heller någon framställning till Riksdagen. Sedermera har frågan om krigshofrättens indragning eller förändring flere gånger uppstått inom riksdagen, och den 31 december 1892 anbefalde Kongl. Maj:t nya lagberedningen att taga frågan om krigshofrättens indragning eller ombildning i öfvervägande samt uppgöra det förslag i ämnet, som kunde finnas vara af förhållandena påkalladt. Detta uppdrag fullgjorde nya lagberedningen i april månad år 1893, och dess förslag är det, som nu med några förändringar är underställt Riksdagens pröfning.

De hufvudanmärkingar, som drabbade 1881 års förslag, voro, dels att då ingen förändring ifrågasattes i underrätternas, d. v. s. *krigsrätternas* organisation, och förbrytelser, begångna af *underofficerare och manskap*, således fortfarande skulle vid dessa i första hand afdömas, under det att förbrytelser, begångna af *officerare*, skulle i första instans dömas af en *civil* domstol, detta måste, till skada för disciplinen, väcka föreställning om bristande likhet inför lagen, dels att genom förslaget det militära elementet inom krigshofrätten blefve otillbörligt försvagadt. Hvad den första anmärkingen beträffar, kan jag icke finna annat, än att den i hufvudsak drabbar nära nog lika mycket det nu framlagda förslaget. Ej heller nu är ifrågasatt någon förändring af underrätterna. Således skulle manskap och underofficerare fortfarande dömas af militär krigsrätt, under det att officerarne skulle dömas af en civil domstol — Svea hofrätt. Nu inser jag, att man genast gör den invändningen, att

*Ifrågasatt
omorganisa-
tion af krigs-
hofrätten.
(Forts.)*

det ej är en civil domstol, utan en krigshofrätt, ehuru förlagd till Svea hofrätt. Ja, det må så vara. År 1881 skref man: »Svea hofrätt är krigshofrätt»; nu har nya lagberedningen föreslagit, att det skulle heta: »krigshofrätten är en vid Svea hofrätt bildad särskild afdelning». Jag tror likväl icke, att skilnaden i dessa uttryck är så stor, att man genom begagnande af det sistnämnda uttrycket kan gifva hofrätten en så synnerligen militärisk anstrykning, ty ingen omskrifning, huru fyndig den än må vara, skall kunna för den stora allmänheten, för armén eller flottan, bortskymma det förhållande, att en domstol, der man mötes af presidenten i Svea hofrätt sasom ordförande, der en ledamot af samma hofrätt är öfverauditör och der nästan alla tjänstemännen tillhöra samma hofrätt, är en civil domstol. Och den omständigheten, att några militära personer der taga plats, gör den lika litet till en militärdomstol i detta ords egentliga mening, som den omständigheten, att t. ex. två militära ledamöter stundom taga plats i högsta domstolen, gör denna till en militärisk domstol. Hvilken *benämning* man således gifver en sådan organisation, som den här ifrågasatta, kommer den, enligt min öfvertygelse, ovilkorligen att i allmänhetens uppfattning stå sasom en civil domstol. Det stora grundfelet i 1881 ars förslag, att för olika grader af krigsmän olika organiserade domstolar skulle döma likartade förbrytelser, är således, enligt detta förslag, ingalunda undanröjdt, och således är ej heller den anmärkningen undanröjdt, att man genom att skapa olikhet inför lagen framkallar vådor i disciplinärt hänseende.

Gar jag till den andra hufvudanmärkningen, eller att det militära elementet blefve i den föreslagna domstolen öfver höfvan försvagadt, så är det nuvarande förslaget så till vida bättre än 1881 ars, att då i detta föreslogs 3 civila och 2 militära ledamöter, är förhållandet här omvänt, d. v. s. 2 civila och 3 militära. Men för egen del hyser jag den meningen, att äfven med 3 militära ledamöter är ej tillräckligt utrymme beredt för den fackkunskap, som är nödvändig för att kunna bedöma de olikartade mål, som vid krigshofrätten förekomma. Herrarne veta alla, att vår krigsmagt innefattar tre stora hufvudgrupper: *indelta armén, värfvade armén och flottan*. En hvar af dessa grupper behöfver i krigshofrätten en målsman, som är fullt förtrogen med alla de olika tjänstgöringsförhållandena derinom. Derjemte behöfs en fjerde, som kan sägas representera alla grupperna och kan fälla utslag dem emellan, om olika meningar uppstå. Dessa kraf äro fullt tillgodosedda i den nuvarande krigshofrätten, der en general, sasom ordförande, samt två regementsofficerare från armén och en från flottan ega säte. Denna organisation eger äfven det stora företrädet, att den regementsofficer, som representerar värfvade armén, på samma gång har kunnat representera arméns specialvapen, och under lång tid tillbaka har äfven alltid en regementsofficer från artilleriet varit ledamot af krigshofrätten. Inom artillerivapnet förekomma nemligen oftare än inom de öfriga vapnen sådana förhållanden, som

taga fackkunskapen särskildt i anspråk. Jag vill endast påminna om de olyckor, som kunna komma i fråga vid målskjutning, laddning af projektiler m. m. Då sådana frågor förekomma, är det af stort värde att hafva inom krigshofrätten en artilleriofficer. Enligt nuvarande bestämmelser skola, da mål inom krigshofrätten förekomma, som röra sjökrigstjensten och manövern, de två regements-officerarne af armén ur rätten afgå och ersättas af två regements-officerare af flottan, som Kongl. Maj:t för tillfället förordnar. Härigenom komma de militära ledamöterna att utgöras utom ordföranden af tre regements-officerare af flottan. Så snart de äro tre, kan det alltid bildas majoritet af två mot en. Enligt det nuvarande förslaget fins det ej mer än en regements-officer, som skall utbytas, och en af flottan stiga in i stället. Det blir således blott två. Om nu i de kinkiga mål, som röra sjökrigstjensten och manövern — kinkiga i sig sjelfva och äfven därför att med nutidens dyrbara materiel skola ersättningar kunna ifrågakomma, som äro fullkomligt ruinerande — de två regements-officerarne från flottan äro af olika mening, hvem skall fälla utslaget dem emellan? Skola de civila ledamöterna åtaga sig det? Kan generalen af armén svara därför? Om det t. ex. hände en olycka, sådan som den bekanta sammanstötningen af de båda engelska pansarfartygen »Victoria» och »Camperdown», och vid målets föredragning i krigshofrätten de två regements-officerarne från flottan stälde sig på hvar sin sida, hvem skulle då fälla utslaget emellan dem? Nu säger man: det kan icke hjälpas, man får inhemta upplysningar af utom stående. Ja, det kan man nog, men inför denna kammare torde jag ej behöfva påvisa den stora skillnaden mellan sådana upplysningar, som lemnas vid dombordet under domareansvar, och der medmenniskors hela välfärd står på spel, och dem, som inhemtas kanske vid tillfälliga sammanträffanden. Nå ja, säger man, detta är ledsamt, men det civila elementet behöfver förstärkas, och da fins det ingen annan utväg, än att det militära får maka åt sig. Jag har visserligen af handlingarna sett, att nya lagberedningen pastatt, att det civila elementet behöfver förstärkas, men jag vet också, att nya lagberedningen har uraktlatit att lemna nagra bevis därför. Jag skall be att till belysning af denna sida af frågan få läsa upp nagra rader af hvad en ledamot i högsta domstolen yttrade, da denna fråga der föredrogs. Han säger, »att en förstärkning af det juridiska säkerligen icke lärer vara af behöfvet pakallad. Da erfarenheten inom högsta domstolen kan tjena till belysning af denna fråga, torde böra meddelas, att krigshofrättens nuvarande organisation icke gifvit anledning till någon befogad anmärkning i afseende å uppfyllandet af dess värf, och dessutom är genom högsta domstolens sammansättning vid krigsrättsmalens behandling tillräcklig garanti redan astadkommen för att de rent juridiska synpunkterna skola varda behörigen beaktade. I alla händelser borde eu förstärkning ej ske på bekostnad af det fackkunniga elementet, såsom förslaget asyftar».

*Ifrågasatt
omorganisa-
tion af krigs-
hofrätten.
(Forts.)*

Ifrågasatt
omorganisa-
tion af krigs-
hofrätten.

(Forts.)

Om det nu i allt fall skulle befinnas, att det civila elementet bör förstärkas, så behöfver detta icke nödvändigt ske på bekostnad af det militära. Den utvägen star nemligen öppen att sätta in en civil till, men på samma gång öka militärerna, så att proportionen blir densamma. Det går icke an, säger man, ty i stället för fem får man sju ledamöter. För min del tror jag dock, att sju ej skulle vara för mycket. Ty under mer än 70 år af krigshofrättens tillvaro har antalet af dess ledamöter varit sju. Ända till 1868 bestod nemligen krigshofrätten af sju ledamöter, sex *militära* och en *civil*. Först genom 1868 års författning förändrades antalet till fem, fyra militära och en civil, och nu är det ifrågasatt att förändra det ytterligare till tre militära och två civila. Den proportion mellan de militära och civila ledamöterna, som före år 1868 var sex till en, förändrades år 1868 till fyra till en, och nu är det, som sagdt, fråga att ytterligare förändra denna proportion, så att den blir tre till två. När man ser detta glidande utför det sluttande planet i detta afseende, så saknar man ju ej anledning uppställa den frågan: hurudan skall proportionen bli nästa gång? Och icke behöfver man vara någon pessimist för att befara, att det då kan bli fråga om att helt och hållet undertrycka det militära elementet, och att salunda det önskningsmal, som ej torde vara alldeles främmande för den besynnerliga agitation, som pågår i krigshofrättsfrågan, eller att de militära målen må bli för helt och hållet öfverflyttade till de civila domstolarne, blir förverkligadt. Den tid torde således komma, da man skall kunna hänvisa på det nu föreliggande förslaget såsom det första steget till upphäfvande af specialdomstolar för krigsmagten — ett steg, som likväl intet land, ej ens det mest demokratiska, ännu vågat taga.

Härmed har jag anført de hufvudsakliga anmärkningarna mot förslaget och ber, innan jag lemnar denna afdelning, att få uppläsa några ord af samme ledamot i högsta domstolen, som jag nyss citerade, vid samma tillfälle, då detta förslag föredrogs i högsta domstolen. Han säger så här: »Om också de mål, som från krigsrätterna dragas under krigshofrättens pröfning, oftast äro af enklare natur, så gäller detta deremot icke i allmänhet de åtal mot officärer, som krigshofrätten har att i första hand handlägga. Icke blott de synnerligen invecklade och svarlösta frågor, som kunna uppstå, då det gäller t. ex. en högre befälhafvares förhållande under en flottmanöver, eller i en strid, eller vid försvar af en fästning, hvad han då bort göra eller icke göra, kräfva speciella fackinsigter och en erfarenhet, som beggadera ligga alldeles utom den civile embetsmannens område, utan äfven andra vanligare fall måste ofta bedömas efter förhållanden, som för honom äro främmande. I krigslagarne söker han förgäfvnes upplysning om de militära pligter och den militära uppfattning, hvars kränkande stundom kan konstituera brottet. Då i dessa lagar talas om hvad krigstuktens upprätthållande eller krigsmagtens anseende kräfva eller om den som underlåtit uppfylla sin tjenstepligt så, som det en ärlig

och tapper krigsman egnar, förutsätter lagen, att de föreliggande fallen vardas bedömda af personer, som genom sina insigter om en sann militärändas kraf också äro fullt kompetenta domare».

Detta är allvarliga ord, yttrade i en allvarsam fråga, och jag tror det vore lyckligt, om kammarens ledamöter lade dem på sinnet.

Nu skall jag be att få bemöta några inkast, som äro gjorda mot den nuvarande krigshofrättens organisation. Man säger, kanske i första rummet, att den är för dyr, att kostnaderna ej stå i riktigt förhållande till arbetsprodukten. Ja, om krigshofrätten vore en inrättning beräknad för materiel vinst, t. ex. en fabriksinrättning eller dylikt, vore resonnementet berättigadt, men då det rör ett statsändamål af sådan vikt som uppehållande af disciplinen i armén, tror jag ej, att ett sådant resonnement är hållbart. En ärad ledamot af denna kammare, som tillhörde förra årets statsutskott, yttrade då här i kammaren, att krigshofrätten vore en »ohyggligt dyr inrättning». Nu förhåller det sig så, att det ordinarie anslaget utgör 11,000 kronor. Dertill kommer det extra 5,000 kronor. Summa 16,000 kronor, som således är hela den egentliga kostnaden för detta embetsverk. Härtill komma naturligtvis andra utgifter, såsom hyra för lokal, uppvärmning, ljus, papper, skrifmateriel m. m. d.; men huru än krigshofrätten organiseras, så läser den väl ej kunna undgå att behöfva husrum, ved, upplysning och skrifmaterialier. — Nämnda kostnader har nya lagberedningen emellertid upptagit till 2,800 kronor. Denna siffra är ingalunda exakt, ty den är funnen genom en medeltalsberäkning för åren 1888—1891, hvilka fyra år äro de dyraste under krigshofrättens hela tillvaro, beroende derpå att krigshofrätten, som intill den 1 oktober 1888 hade sin embetslokal i kronans hus, under denna fyraårsperiod nödgades icke blott anskaffa egen lokal, utan äfven fick bekosta tvenne flyttningar af hela sitt arkiv och sina mobilier, och *härigenom* är det, som medelkostnaden för dessa år stälde sig så hög. Om man deremot beräknar medeltalet för tio föregående år, t. ex. åren 1878—1887, under hvilken tid krigshofrätten hade sin lokal i kronans hus, befinnes det, att ifrågasvarande utgifter i medeltal pr år utgjort endast 880 kronor. Jemnar man nu den summan till fullt 1,000 kronor, så öfverstiger hela kostnaden icke 17,000 kronor; detta dock under förutsättning att krigshofrätten får disponera någon kronans lokal, ty derest egen lokal skall förhyras, blir kostnaden naturligtvis större. Om man fråndrager den summa, Kongl. Maj:t föreslagit för den nya krigshofrätten, eller 9,050 kronor, så befinnes, att hela besparingen går ej upp till fullt 8,000 kronor, en besparing, hvilken dessutom i ej obetydlig mån är vunnen nedsättning i ledamöternas arfvoden och löner, hvilken nedsättning, om den vore rättvis och billig, skulle kunna ske lika väl *utan* krigshofrättens ombildning, och alltså ej uteslutande kan räknas den nya organisationen till förtjänst. I fråga om dessa nedsättningar begagnar jag tillfället att yttra några ord om den nedsättning, som speciellt ifrågasattes

*Ifrågasatt
omorganisa-
tion af krigs-
hofrätten.*

(Forfs.)

*Ifrågasatt
omorganisa-
tion af krigs-
hofrätten.
(Forts.)*

för krigsfiskalen. Hans lön är föreslagen att minskas med 700 kronor, från 2,700 kronor till 2,000 kronor. För min del kan jag ej finna annat, än att detta är en högst obillig minskning i krigsfiskalens löneförmåner. Hans viktiga, ansvarsfulla och i högsta måtto grannliga befattning kommer sannolikt att hädanefter blifva ännu mera mödosam än hittills på grund af den nya arméorganisationen, en åsigt som äfven uttalats i Svea hofrätts utlåtande. Krigsfiskalens göromål hafva redan under det sist förflutna året ej obetydligt ökats och uppgingo under år 1893 till mer än dubbelt mot hvarterdera af åren 1891 och 1892. Under förra året utgjorde antalet af krigsfiskalens handlagda fiskaliska aktioner 14 och andra omedelbara mål 3, summa 17, eller således flera under året anställda åtal, än t. ex. justitieombudsmannens under samma år. Dessutom har krigsfiskalen bland sina åligganden att granska fångförteckningarna och en ganska vidlyftig skriftvexling, hvilka göromål aldrig synas i några statistiska redogörelser, men hvilka icke äro mindre mödosamma, därför att de ej alltid utmynna i anstäl- lande af åtal. Af dessa skäl anser jag därför obilligt att ned- sätta krigsfiskalens löneförmåner. Jag undrar för öfrigt, om det kan vara skäl att låta den ekonomiska hänsynen spela allt för stor roll vid bedömandet af en fråga sådan som denna, hvilken på det närmaste sammanhänger med upprätthållandet af disciplinen vid krigsmagten eller, med andra ord, hela krigsmagten användbarhet. Fragan måste alltså betraktas som ett statsintresse, hvars vikt visserligen icke bör mätas efter måttstocken af några tusen kro- nors besparing.

Nu säger man: krigshofrätten har för ringa antal mål att handlägga, därför bör den indragas eller förenklas. Detta reson- nement går ungefär i samma riktning, som om man skulle säga, att då krig så sällan förekomma, bör krigsmagten indragas eller förändras. Skilnaden är ej synnerligen stor. Det torde för öfrigt icke från det allmännas sida vara anledning till klagan öfver bristen på mål hos krigshofrätten, ty ju *färre mål*, som vid krigs- domstol förekomma, *desto bättre är krigstukten*. Vid bedömande af antalet mål får man ej heller förbise den omständigheten, att krigshofrätten genom sin blotta tillvaro förekommer en mängd mål, hvilkas antal icke låter beräkna sig och ej heller synes i de statistiska tabellerna. Såsom jag förut påpekat och allmänt känt är, hafva emellertid malens antal hos krigshofrätten under de se- nasten åren i högst betydlig mån ökats. Jag har här i min hand en officiel uppgift, hvaraf framgår, att antalet besvärsmål, till omedelbar pröfning upptagna mål och kongl. remisser under år 1893, jemfördt med 1892, vuxit med öfver 100 procent. Antalet straffsammanläggningar har ungefär varit detsamma, men ser man till hela numerären af vid krigshofrätten handlagda ärenden, be- finnes det, att dessa under år 1892 utgjorde 831 och under 1893 utgjorde 1,042. Alla myndigheter, som yttrat sig i frågan, hafva äfven förutsatt, att malens antal kommer i framtiden än ytter- ligare att ökas, och säkerligen finnes ingen i kammaren, som uti

denna stund kan förutsäga, hvilket inflytande på krigslagskipningen kan komma att utöfvas af den bestämda utsträckningen till 90 dagar af beväringmanskapets öfningstid och af den utsträckning af värfningssystemet, som 1892 års urtima Riksdag beslöt. Under sådana förhållanden vore det kanske ej ur vägen att hafva litet talamod, såsom äfven den föregående talaren erinrat om, och bida ett och annat år, till dess man får någon erfarenhet i frågan att bygga på. Det skulle annars kunna hända detsamma, som en gång inträffat i Finland, hvarest krigslagskipningen för krigsmagten är i det närmaste ordnad på samma sätt som i vårt land. Der gjordes ett försök att indraga krigshofrätten, som dock slutade med, att man några år senare fick taga den tillbaka igen. Äfven *vår* krigshofrätts historia erbjuder exempel på liknande försök. Under senare delen af 1700-talet gjordes försök dels att, ungefär såsom nu är föreslaget, lägga den under andra allmänna verk, dels att förordna särskilda öfverrätter. Från 1774—1791 handlades alltså dessa mål af en särskild afdelning af krigskollegium. År 1791 inrättades krigshofrätten, men indrogs 1795. Orsaken dertill kan jag ej bestämdt uppgifva, men det lärers hafva berott på, att den dåvarande regenten var missnöjd med en af krigshofrätten fäld dom och därför upphäfde den. År 1795 funnos 3 särskilda öfverrätter, som upphörde 1797, då den nuvarande krigshofrätten organiserades. Man egde således då en temligen uttömmande erfarenhet i frågan.

I vårt land är man synnerligen benägen att bedöma militära institutioner efter förhållandena under fredstid, och man glömmes så lätt, att dessa militära inrättningars yttersta mål ej är freden utan *kriget*. Finnes det väl någon af de Riksdagens ledamöter, som instämt i ropet på en ombildning af krigshofrätten, hvilken gjort sig fullständig reda för de förhållanden, som uppkomma i händelse af ett krig? Det är nemligen endast då krig föres *utom* landet eller då flottan är på sjötåg, som en särskild öfverkrigsrätt förordnas. Då deremot kriget föres *inom* landet — och något annat torde vi väl ej böra beräkna — skall krigshofrätten fungera och upptaga hela den oändliga mängden af de mest svärlösta mål, som dervid måste förekomma. Är det då verkligen möjligt att öfverlemnna dessa mål till afgörande af en hufvudsakligen eller åtminstone i högst väsentliga delar civil domstol, för hvars civila ledamöter dylika frågor maste vara nästan fullständigt främmande? Om t. ex. en befälhafvare öfvergifvit en post, som han fatt sig anförtrodd; om en befälhafvare sträcker gevär å öppna fältet under sadana förhållanden, att han maste anses hafva svikit sin krigsmannapligt, eller om kommandant på en fästning eller i en befästad plats kapitulerar under likartade förhållanden, skall da verkligen den föreslagna krigshofrätten vara kompetent att i slika fall afkunna den afgörande domen, en dom, som gäller människors hela välfärd och kanske lif? Hvad säger oss väl erfarenheten i dessa hänseenden från förgångna tider och från andra länder? Ännu torde väl ej helt och hållet hafva förbleknat minnet af de

*Ifrågasatt
omorganisa-
tion af krigs-
hofrätten.*

(Forts.)

*Ifrågasatt
omorganisati-
on af krigs-
hofrätten.
(Forts.)*

celebra krigsrätter, hvilka i det besegrade Frankrike efter 1870—71 års krig ådrogo sig hela Europas, ja snart sagdt hela världens uppmärksamhet, hvilka dock voro af den art och beskaffenhet, att, derest de brott, hvilka då voro i fråga, blifvit begångna i vårt land, de skulle hafva blifvit anhängiggjorda vid krigshofrätten. På de segrande tyskarnes sida aterigen lärer man, efter hvad som uppgifvits, hafva under flera år efter krigets slut haft arbete med att handlägga det oerhörda material af krigsrättsmål, dem de jemte segerbytet förde med sig från Frankrike. Se der, mine herrar, hvad vi hafva att vänta antingen vi blifva besegrade eller segrande — och hvar och en bör då kunna första hvad krigshofrätten skulle kunna få att göra. Det gäller i viss mån om krigsdomstolarne detsamma som om sjelfva krigshären. Ingen förnekar väl, att en krigshär måste finnas under fredstid så organiserad, att den vid uppkommande krig kan fylla sin storartade uppgift. På samma sätt är det med en krigsdomstol. Äfven den måste vara organiserad under freden för att under kriget kunna på ett tillfredsställande sätt fungera. Lika litet som man i farans stund skapar en krigshär, om det ej skett förut, lika litet skapar man i ett ögonblick en krigsdomstol, fullt kompetent att fylla sin viktiga uppgift.

Äf det statsrådsprotokoll, som är detta betänkande bifogadt, har kammaren inhemtat, att chefen för landförsvarsdepartementet uttalat allvarsamma betänkligheter vid att förelägga Riksdagen det förslag till ombildning af krigshofrätten, hvilket nya lagberedningen utarbetat. I dessa betänkligheter har äfven chefen för sjöförsvarsdepartementet instämt. Man finner häraf, att en mycket viktig militärfråga — och, mine herrar, denna fråga är i grund och botten en militärfråga, ehuru den, sasom varande på samma gång en lagfråga, tillhör justitiedepartementets föredragning — blifvit afgjord i strid mot den mening, som uttalats af båda de militära departementscheferna. Det bör då ej förvåna någon, om den, som af andra skäl bekämpar förslaget, i båda de militära departementschefernas betänkligheter finner ett mycket starkt stöd för sin uppfattning, att det icke varit lyckligt, att nya lagberedningens förslag till krigshofrättens ombildning blifvit för Riksdagen framlagdt.

Inom det sammansatta utskottet har afgifvits en reservation af trenne af Första Kammarens ledamöter inom utskottet, och denna reservation har redan af ett par föregående talare blifvit berörd. Jag vill till hvad dessa talare anförut nu lägga, att af denna reservation framgår, hurusom det icke är alldeles otänkbart att, med bevarande af krigshofrättens traditioner, med bibehållande af dess sjelfständighet och dess militära pregel, öka det civila elementet inom densamma. Att jag emellertid icke kan vara tillfreds med den framlagda reservationen torde vara tydligt af hvad jag nyss, med afseende å nya lagberedningens förslag, yttrat. Reservationen tillfredsställer mig icke, därför att det civila elementet i krigshofrätten enligt densamma tillökas, utan att erfarenheten

ådagalagt behovet af en sådan ökning, och framför allt därför, att det militära elementet försvagats, hvilket icke kan ske utan skada för krigslagskipningen. — Äfven förekommer i denna reservation åtskilligt annat, som jag ej kan godkänna, såsom t. ex. stadgandet i 11 § 3 mom., der det heter: »De två civila ledamöterna utses af Konungen jemväl för tre år i sänder bland dem, som innehafva eller förvalta domareembete vid rikets allmänna domstolar eller embete i nedre justitierevisionen, och förordnar Konungen en af dessa ledamöter att vara öfverauditor.» Jag tror för min del icke, att det kan vara lämpligt att sälunda begränsa Konungens val af ledamöter uti krigshofrätten, och äfven synes kompetensvilkoren vara väl stränga. De torde dock icke behöfva vara strängare för en civil ledamot i krigshofrätten än för erhalande af adjunktion i civil hofrätt eller förordnande som revisionssekreterare. Jag tror, att det skulle vara alldeles till fyllest, om till kompetensvilkor här uppställes desamma, som enligt 17 § regeringsformen gälla för ledamöterna i Konungens högsta domstol, eller att de skola vara »lagkunniga män, hvilka fullgjort hvad författningarna föreskrifva dem, som uti domarembeten ma nyttjas, samt i sådana värf ådagalagt insigt, erfarenhet och redlighet.» Emellertid har jag ej ämnat att i detta fall nu framställa något yrkande, men jag förbehåller mig, herr talman, der till öppen rätt, i händelse jag under debattens lopp skulle känna mig manad att ater taga till ordet i denna fråga.

För ögonblicket har jag intet yrkande att framställa.

Herr Hasselrot: Genom samtliga de anföranden, som afgifvits af reservanterna och öfriga motståndare till Kongl. Maj:ts föreliggande förslag, går, så vidt jag förstår, såsom en röd tråd den uppfattning, att en omfattande ombildning af den militära rättegångsordningen är af behovet påkallad. Vore nu förhållandet det, att det här blott gälde vissa öfvergångsbestämmelser, skulle jag också mycket väl kunna fatta de betänkligheter, hvilka från åtskilliga håll försports. Så är dock enligt mitt förmenande ej förhållandet, och jag eger någon erfarenhet om sådana saker, som röra våra krigsdomstolar, enär jag i öfver tio års tid i egenskap af auditor tjenstgjort vid en sådan. Här är visserligen sagdt, att efter 1892 års förbättrade härordning en dylik ombildning skulle vara af behovet påkallad, men den omständighet, att genom den nya härordningen beväringmanskapets öfningstid blifvit väsentligen förlängd, kan nog i någon mån öka målens antal, men någon ändring i domstolarnes organisation lärer väl deraf icke påkallas, lika litet som derigenom att några nya regementen blifvit uppsatta. Detta förutsätter blott nya krigsrätter vid dessa regementen, ingenting annat. Chefen för landtförsvarsdepartementet omnämner dessutom några andra detaljer, som påkalla en dylik reform. Han säger: »1892 års förbättrade härordning har skapat fasta förband ofvan regementena, arméfördelningar, hvilka kräfva sina särskilda krigsrätter så i fred som krig.» Något skäl för

*Ifrågasatt
omorganisa-
tion af krigs-
hofrätten.*

(Forts.)

*Ifrågasatt
omorganisa-
tion af krigs-
hofrätten.
(Forts.)*

detta påstående har han dock icke anfört. Jag kan ej heller förstå meningen med att vi först skulle hafva krigsrätter för regementena och sedan för arméfördelningarna. Hvilka skulle lyda under dessa krigsrätter, om ej officerarne? Och dessa krigsrätter vid arméfördelningarna skulle således endast få att göra med officerarne vid fördelningarna. Krigshofrätten, som för närvarande har alla dessa mål, har ju så godt som ingenting att göra, och hvad en krigsrätt vid en arméfördelning skulle få att göra eller rättare sagt att icke göra, synes sålunda uppenbart. En annan anmärkning, som samme departementschef framställt, är, att det uppkommit en ny civilmilitär corps. intendenturcorpsen, hvilken icke har någon krigsrätt, men den saken vore lätt hjälpt genom att ordna en sådan krigsrätt för denna corps, eller genom att ställa den under krigshofrätten; därför behöfs ingen omorganisation. Slutligen anför departementschefen, att för »etappväsendet vid hären i fält erfordras krigsrätter med territoriell myndighet».

Också möjligt, men det är en sak, som jemförelsevis lätt är afhjelpat genom detaljbestämmelser i likhet med t. ex. öfverkrigsrätterna under krigstid.

Jag tror sålunda, att kammaren utan betänkligheter bör kunna öfvergå till en slutlig pröfning af det föreliggande förslaget till krigshofrättens ombildning, och att Riksdagen sjelf haft en sådan uppfattning visar sig bäst deraf, att Riksdagen så sent som den 14 april 1893, och alltså efter genomförandet af 1892 års härordning, hos Kongl. Maj:t begärt framläggande af förslag till krigshofrättens indragning eller ombildning.

Om jag då går till krigshofrätten sådan den för närvarande är organiserad, så består den, som bekant, af fyra militärpersoner, nemligen en general och tre regementsofficerare, ett krigshofrättsråd, en sekreterare och en krigsfiskal. Såsom af chefen för justitiedepartementet anförts, har under de senast förflutna 10 åren malens antal uppgått i medeltal till 15, deraf 6, som direkt upptagits, och 9 i besvärsväg fullföljda mål. Denna arbetsprodukt af en apparat så stor som den ifragavarande är så förvånande liten, att redan den omständigheten är ett mycket starkt skäl för en förändring. Jag tror mig icke göra mig skyldig till öfverdrift, da jag säger, att ingen kollegial domstol skulle behöfva mer än en vecka för deras afgörande. Att da hafva en dylik organisation arbetande hela året om, synes mig, äfven om kostnaden ej öfverstiger 18,000 kronor om året vara väl dyrbart. Dessutom är detta enligt mitt förmenande ett alldeles oerhördt slöseri med arbetskrafter.

Man har anmärkt, att om krigshofrätten ej skulle fungera med sådan sammansättning som hittills, utan det militära elementet inskränktes, skulle likheten inför lagen upphäfas, enär det skulle blifva ett färre antal militärer i krigshofrätten än i krigsrätterna. Det anspråk, som ligger till grund för en sådan uppfattning, finner jag för min del oberättigadt. Vi hafva ju t. ex. vid vara landtdomstolar en helt olika sammansättning än vid stadsdomstolarne. Icke anser man detta bevisa brist på likhet

inför lagen. I rådstufvurätterna sitta ofta blott 3 ledamöter, under det att i häradsrätterna domsrätten utöfvas af domaren med tolf nämndemän. Likhet inför lagen är likhet i rättsbestämmelser och ansvar och har ingenting att skaffa med domstolarnes organisation eller sammansättning.

Vidare har man sagt, att den domstol, som här af Kongl. Maj:t ifrågasättes, skulle vara hufvudsakligen civil derför, att den komme att utgöra en afdelning af Svea hofrätt. Jag skall tillåta mig att framställa några jmförelser mellan den domstolssammansättning, som är föreslagen af Kongl. Maj:t, och den, som reservanterna föreslagit. De äro lika derutinnan, att båda fortfarande skulle bibehålla namn af krigshofrätt. Derigenom är tillfredsställande uttryckt, att den äfven efter Kongl. Maj:ts förslag fortfarande är en militärdomstol, och den får fortfarande karakteren af en sådan, derigenom att den endast behandlar militära mål och derigenom att det öfvervägande antalet ledamöter utgöres af militärer. Derigenom att detta antal fortfarande är 3 lemnas tillfälle för de viktigare vapnen att derstädes vara representerade. Jag kan ej fatta, huru det skall vara nödvändigt att, såsom en föregående talare sagt, det utom en ledamot för hvarje vapen skall insättas en särskild ledamot för att representera dem samtliga. Mig synes anspraket vara fylldt genom att en från hvarje viktigare vapen kan inkallas. I sammanhang härmed har ifrågasatts, huru det skulle tillgå vid pröfningen af mål rörande sjövapnet, i händelse de två sjöofficerarne skulle stanna i olika meningar. Det skulle för sådan händelse vara nödvändigt att hafva en tredje för att skilja mellan dem. Men, mine herrar, det går icke så till i en domstol. Det är ej specialisterne, som ensamma hafva rätt till afgörande. Ingen har mer än en röst, och da den ene specialistens skäl äro mera bindande, gå de öfriga ledamöterna med honom. Sa blir ock förhållandet, om endast 2 sjöofficerare sitta i krigshofrätten. Meningen är ej, att de skola ensamma afgöra någon fråga, utan att de skola lemna en sådan på sakkunskap grundad utredning deraf, att de öfriga lodamöterna derigenom skola kunna bilda sig ett omdöme, och för det ändamalet synes mig dessa två vara fullt tillräckligt antal.

Jag fortsätter jmförelsen mellan Kongl. Maj:ts och reservanternas förslag. Personalen skulle ungefärligen blifva densamma: en general, två regementsofficerare och två civila ledamöter. Skilnaden ligger deruti, att enligt Kongl. Maj:ts förslag skulle ordförandeskapet intagas af presidenten i Svea hofrätt, enligt reservanternas af generalspersonen. Det är likväl redan af en föregående talare påpekadt, att denna skilnad är mera skenbar än verklig, ty ordet föres, äfven da generalen är ordförande, af den civile ledamoten i rätten, och det förefaller mig mera än besynnerligt att man kan säga, att den omständigheten, att den civile ledamoten sitter som ordförande, skulle kunna lända till men för disciplinen och till skada för upprätthållandet af den militära andan inom krigsmagten i dess helhet.

*Ifrågasatt
omorganisa-
tion af krigs-
hofrätten.*

(Forts.)

*ifrågasatt
omorganisati-
on af krigs-
hofrätten.*
(Forts.)

Man säger vidare, att allmänheten skulle få den uppfattningen, att domstolen enligt Kongl. Maj:ts förslag vore en civil domstol, och detta är ju kanske möjligt, men det är här icke fråga om allmänheten. Om det vore fråga om gemene man, skulle man kunna fästa sig vid en sådan oriktig uppfattning, men här är endast fråga om officerare och deras vederlikar. Det är endast de, som i första hand åtalas inför krigshofrätten. Och det förtroendet har jag till våra officerares uppfattning och omdömesförmåga, att icke förlora det förtroendet till öfverdomstolen därför, att generalen icke sitter på ordförandeplatsen såsom en dekoration, då han har samma rätt att döma som de andra. Här invändes bredvid mig, att det är manskapet, som det är fråga om. Men derpå svarar jag, att det är icke bestridt, utan tvärtom erkänt, att den sammansättning, som Kongl. Maj:t föreslagit, är fullt lämplig, derest krigshofrätten skall fungera endast sasom appellationsdomstol; anmärkningen gäller endast olämpligheten att officerare i första hand skola uppträda inför krigshofrätten, sådan som sammansättningen deraf är föreslagen. Jag vill emellertid fästa uppmärksamheten på ännu en sak: det är ytterst sällsynt att en officer personligen uppträder inför krigshofrätten. Det vanliga är, att advokatfiskalen afgifver ett memorial, hvarpa officeren sedan skriftligen svarar, och så dömer krigshofrätten. Det är då faktiskt af ytterst liten betydelse, hvem som vid målets handläggning sitter i ordförandestolen.

Frågan om kostnaden är, såsom redan papekats, af ganska liten betydelse, men då densamma berörts, synes den mig icke böra alldeles förbises. Enligt Kongl. Maj:ts förslag skulle kostnaden uppgå till 9,050 kronor. Reservanterna säga, att enligt deras förslag kostnaden endast med 750 kronor öfverskrider den af Kongl. Maj:t beräknade kostnaden, och, säga reservanterna, det är en alldeles för liten summa att fästa sig vid. Det är en liten summa, det är sant, men reservanterna hafva glömt en annan liten summa, de hafva glömt, att enligt deras förslag måste tillsättas äfven en vaktmästare med en lön af 600 kronor, då åter enligt Kongl. Maj:ts förslag den lönen går bort. En annan icke så obetydlig post hafva reservanterna icke heller omförmält, nemligen kostnaden för särskild lokal och dermed sammanhängande utgifter, om krigshofrätten skall vara en särskild domstol. Allt detta besparas, om domstolen blir en afdelning af Svea hofrätt, som har lokal och vaktmästare och i öfrigt allt hvad som behöfves.

Här är för öfrigt mycket taladt om de myndigheter, som afstyrkt förslaget, men att den nuvarande krigshofrätten gjort detta, är ju ganska naturligt, den kämpar för sitt vara eller icke vara. Att Svea hofrätt icke heller gerna tager emot denna tillökning i arbete, ligger också helt nära till hands, äfven om ökningen icke blir så synnerligen betydlig. Deremot har högsta domstolens pluralitet, ehuru tva ledamöter af densamma gjort vissa anmärkningar, lemnat förslaget utan anmärkning.

Endast ett par ord till. Förslaget är utarbetadt af nya lagberedningen under ordförandeskap af en person, som, enligt hvad

jag mer än väl vet, har under sin lifstid atnjutit denna kammares synnerliga förtroende och tillit. Jag menar landshöfding Bergström. Det är hans sista värf i lagstiftningsväg, som här föreligger. Detta kan ju i och för sig icke vara bestämmande för någons omdöme, men det kan i någon mån inverka på kammarens förtroende till innebörden i det framlagda förslaget.

Jag yrkar bifall till Kongl. Maj:ts förslag.

Herr Annerstedt: Då man vill behandla frågan om krigshofrättens organisation, ligger det i sakens natur, att man måste taga hänsyn till frågans såväl juridiska som militära sida. Den siste ärade talaren har fäst sig vid den juridiska sidan af saken och kommit till det resultatet, att han vill tillstyrka Kongl. Maj:ts förslag. Betraktar man detta förslag uteslutande ur denna synpunkt, synes äfven mig ingen invändning kunna göras deremot. Förslaget tillfredsställer det yrkande, som inom Riksdagen flera gånger framkommit, att öka antalet af de civila ledamöterna inom krigshofrätten; det nedbringar också kostnaden på sätt Riksdagen begärt. Men betraktar man fragan från militärisk synpunkt, förefaller det mig, som om man, utan att sjelf vara militär, och således allenast på grund af de handlingar, som finnas, om jag så får uttrycka mig, i akten, skulle komma till det resultatet, att Kongl. Maj:ts proposition ur sistnämnda synpunkt icke tillfredsställer de fordringar, som måste ställas på en omorganisation af krigshofrätten. Det har från de båda representanter, som hafva till embetspligtigt att inom statsrådet tillvarataga de militära synpunkterna, framställts allvarliga betänkligheter mot föreliggande förslag, och den föredragande departementschefen har mot dessa betänkligheter endast åberopat, att de icke vore styrkta. Men om man läser handlingarna i saken, synes mig, att de militära departementscheferna anfört ganska giltiga anledningar för sina betänkligheter. De hafva nemligen sagt, att derigenom, att man förvandlar krigshofrätten till en civil domstol, kommer dess anseende inom militärståndet att förminskas. En föregående talare har sökt göra gällande, att den krigshofrätt, som efter den kongl. propositionen skulle inrättas, dock kunde betraktas såsom en militär domstol. Det förefaller mig icke vara så mycket fråga om, huru den rätteligen *bör* betraktas, utan vida mera om, huru den kommer att betraktas af de personer, som beröras af den ifrågavarande omorganisationen. Nu har bland, snart sagdt, alla militärer, som jag varit i tillfälle att samtala med i frågan, utan skiljaktighet den åsigten gjort sig gällande, att den nya krigshofrätten uppfattas såsom en civil domstol, och att detta icke kan leda till annat, än att inom officerscorpset denna domstols domar icke komma att åtnjuta det anseende, som en militär domstols domar. På detta sakförhållande synes det mig icke kunna inverka, att den krigshofrätt, som består af en afdelning af Svea hofrätt, kommer att ur juridisk synpunkt döma lika väl som den hittillsvarande krigshofrätten. Den anmärkning, som de militära statsraden anfört, är

Ifrågasatt omorganisation af krigshofrätten.

(Förts.)

*Ifrågasatt
omorganisa-
tion af krigs-
hofrätten.
(Forts.)*

den, att den allmänna uppfattningen icke kommer att gifva dess domar denna betydelse, och att detta förhållande kommer att inverka menligt. Nu invänder man, att detta är endast en känsloupfattning inom militärståndet, och jag kan medgifva, att denna uppfattning icke håller streck inför det juridiskt dissekerande förståndet. Men å andra sidan, hvad är det, som påkallar, att det civila elementet inom krigshofrätten förstärkes? Det är icke heller något annat än en känsla, en känsla inom Riksdagen, som säger: vi tycka, att det bör så vara, vi *känna* oss icke tillfredsställda med den nuvarande krigshofrätten. Ty, på sätt inom högsta domstolen uttalats, hafva icke mot krigshofrättens domar några befogade anmärkningar blifvit framställda, och i den kongl. propositionen finnes icke heller aberopadt sasom skäl till förändringen, att krigshofrätten icke fyllt det ändamål, hvarför den är tillsatt.

En föregaende talare har sökt göra gällande, att det icke vore någon skilnad mellan reservanternas och Kongl. Maj:ts förslag. Han synes då icke hafva fäst uppmärksamheten vid den betydande skilnad, som ligger deri, att krigshofrätten enligt reservanternas förslag i 11 § fortfarande upptages såsom en särskild domstol och icke såsom en afdelning af Svea hofrätt, på sätt den kongl. propositionen innehåller. Denna omständighet jemte ordförandens beskaffenhet synes mig innebära tillräckliga skäl för påståendet, att den domstol, som reservanterna tänkt sig, fortfarande skall af militärerna uppfattas såsom en verklig krigsdomstol. Det är under sadana förhållanden, och då efter reservanternas mening man allt för väl kan vinna det ändamål. Kongl. Maj:t asyftat med sin proposition, lika fullt med reservanternas förslag som med den kongl. propositionen, jag finner alla skäl tala för att göra den förändring, som nu är i fråga, så litet genomgripande från militärisk synpunkt som möjligt. Ty om jag tänker mig, att den militära uppfattningen är den rätta, att den organisation, som vi nu gå att besluta, i framtiden verkligen kommer att utföva den ringaste skadliga inverkan på militärändans höjande och disciplinen inom den svenska armén vid de tillfällen, då den skall komma till användning, så föreställer jag mig, att Första Kammaren icke skall med lugnt sinne finna sig hafva varit med om en förändring, som är obehöflig för att vinna det ändamål, hvarför den kongl. propositionen blifvit framlagd, och som erfarenheten i framtiden visar icke vara så oskadlig, som dess upphofsmän antagit.

Jag tillät mig yttra, att reservanternas förslag i samma mån, som Kongl. Maj:ts proposition, fyller det ändamål, Kongl. Maj:t afsett att fylla med denna domstol. Jag vill i detta afseende fästa uppmärksamheten derpå, att efter reservanternas förslag två personer, som innehafva ordinarie domareembete eller förvalta domareembete vid rikets allmänna domstolar, skola vara ledamöter i krigshofrätten, och helt visst möter det för Kongl. Maj:t lika liten svårighet att till dessa båda befattningar utse fullt lämpliga personer, som det enligt det kongl. förslaget för honom är lätt att bland ledamöterna i Svea hofrätt utse en öfverauditör. Den om-

ständigheten, att enligt Kongl. Maj:ts förslag presidenten i Svea hofrätt skulle vara ledamot i krigshofrätten, kan enligt mitt förmenande icke under alla förhållanden innebära, att det civila elementet i rent juridiskt afseende skulle vara starkare, än om t. ex. såsom ledamot i krigshofrätten i presidentens ställe sättes en gammal auditör, som sedan blifvit befordrad till ordinarie domare vid en allmän domstol här i hufvudstaden. Hvad ordförandeskapet inom domstolen beträffar, så torde det icke vara någon tvekan derom, att den generalsperson, som efter reservanternas förslag skulle vara ordförande, förmår fylla detta kall lika väl som presidenten i Svea hofrätt, då efter reservanternas förslag det ju är auditören, som skall leda förhandlingarna, och således i detta afseende utöfva den funktion, som eljest tillkommer ordföranden.

Det återstår nu att yttra sig något i fråga om kostnaderna. Det har framhållits, att reservanternas förslag skulle i fråga om kostnaderna vara ofullständigt så till vida, att det icke talar om vaktmästaren, som efter detta förslag skulle behöfva bibehållas, men enligt det kongl. förslaget skulle efter den nuvarande innehafvarens afgang indragas. Jag vill dock fästa uppmärksamheten på, att Svea hofrätt i sitt utlåtande yttrar, att om hofrätten skall öfvertaga krigshofrättens göromål, behöfves allt för väl ännu en vaktmästare. Det är därför sannolikt, att, om den vaktmästare, som nu finnes, går bort, kommer framställning att göras hos Riksdagen om anvisande af arvode åt en ytterligare vaktmästare inom Svea hofrätt. Hvad åter lokal, upplysning och så vidare beträffar, hafva reservanterna antydt, hvad äfven af föregående talare framhållits, att det icke möter något hinder att anvisa lokal för krigshofrätten i något hus, som användes för militära ändamål. Då sålunda efter reservanternas uppfattning deras jemkningar i det kongl. förslaget äro egnade att, med bibehållande af det kongl. förslagets fördelar, aflägsna de olägenheter, som ur militärisk synpunkt mot detsamma blifvit anmärkta, vågar jag yrka bifall till 11 § i den lydelse, den har enligt den af mig, general Björnstjerna och friherre von Otter afgifna reservationen. Jag skall sluta med att åberopa, att det synes mig vara skäl för kammaren att antaga en så affattad lydelse af paragrafen, då alla militärer, hvad grad de än intagit i armén, vare sig de äro i tjenst eller redan lemnat tjensten, med hvilka reservanterna haft tillfälle att konferera, alla hafva vitsordat, att den kongl. propositionen oförändrad möjligen kan åstadkomma en skadlig inverkan i ofvan antydda hänseende.

Herr statsrådet Östergren: Under den långa diskussion, som redan egt rum, har jag icke kunnat finna mer än en enda ny anmärkning framställd mot det kongliga förslaget. I öfrigt hafva redan förut framställda och vederlagda anmärkningar upprepats. Den anmärkning, hvilken jag asyftar, anfördes af den förste talaren. Han sade, att af nedsättningen i antale af de militära

*Ifrågasatt
omorganisa-
tion af krigs-
hofrätten.
(Forts.)*

*Ifrågasatt
omorganisa-
tion af krigs-
hofrätten.*

(Forts.)

ledamöterna skulle följa den olägenhet, att de särskilda vapen-
slagen, infanteri och artilleri, icke skulle kunna blifva, sasom förut,
på en gång behörigen representerade i krigshofrätten. På nämnda
anmärkning vill jag svara, att både artilleri och infanteri hädan-
efter mycket väl kunna blifva representerade. Kongl. Maj:t kan
nemligen reglera saken genom att utse en general af artilleriet
och en regemntsofficer af infanteriet eller tvärt om. Dermed är
den anmärkta olägenheten afhulpen.

Af hvad som här yttrats framgår, att man bland militärer är
mycket rädd för en förstärkning af den civila personalen inom
domstolen. Man inbillar sig de allra värsta faror af att en mili-
tär ledamot går bort och en civil kommer i stället. Alla militärer
äro dock ej af denna asigt. Jag skall be att fa uppläsa ett ytt-
rande, som föregående är fälles i kammaren af en person, som da
var, men numera icke är ledamot af kammaren, nemligen friherre
B. A. Leijonhufvud. Yttrandet afgafs, just da kammaren öfverlade
om huruvida till Kongl. Maj:t skulle aflämnas en skrifvelse med
begäran att snart framkomma med det förslag, som nu föreligger,
och var af följande innehåll: »Jag har suttit tolf ar i högsta dom-
stolen sasom militär ledamot, och jag har kommit till den upp-
fattning, att hinder visst icke finnes för att behandla s. k. krigs-
rättsmal uti en domstol bestående af både civila jurister och mili-
tära ledamöter. Atminstone gar det ganska väl inom högsta dom-
stolen med dess fem civila och två militära ledamöter. Aldrig
har jag funnit, att den militära uppfattningen, som af de tvenne
militära ledamöterna försvarades, har blifvit underkänd eller förbi-
sedd af juristerna, ehuru de utgjorde majoriteten i domstolen. Men
i rent juridiska och formella fragor hafva vi militärer naturligtvis
underordnat oss de civila ledamöterna.»

För min del tror jag icke, att den allra ringaste vada är för-
enad med att i krigshofrätten insätta ytterligare en civil ledamot
utöfver den som nu der finnes. Att nämnda tillökning är ett
önskningsmal, uttalades redan 1857 af Rikets Ständer. Da fram-
hölls, att krigshofrättens organisation »icke innebure tillräckliga
garantier för den insigt, som särdeles hos en öfverrätt vore er-
forderlig. Da endast en civil ledamot der hade säte och stämma,
läte det sig ej förneka, att ett nog knappt utrymme inom denna
öfverrätt lemnats at den egentliga lagkunskapen. Dertill komme
vidare, att den civile ledamoten i regel saknade tillfälle att er-
hålla den vana vid tillämpningen af allmänna straffrättsliga be-
stämmelser, hvilken äfven vid behandling af krigsrättsmal vore
erforderlig.» Detta Rikets Ständers yttrande har föranledt nya
lagberedningen att föresla den ändring af krigshofrätten, att deri
skulle inrymmas tva civila ledamöter.

Man har fäst mycken vikt vid, att en president föreslagits
till ordförande i krigshofrätten. Om I, mine herrar, läsen lag-
beredningens betänkande, så finnen I, att lagberedningen redogör
för skälen till att den föreslår en förening mellan krigshofrätten
och Svea hofrätt. Denna förening skulle utgöra det enda möjliga

sättet att åstadkomma afsevärda besparingar. Blifver krigshofrätten en afdelning af Svea hofrätt, så lämpar det sig mycket väl, att presidenten är ordförande i krigshofrätten. Sasom motiv för att presidenten är vald anför lagberedningen, att presidenten bättre än någon annan vore i tillfälle att ordna den tjänstgöring inom krigshofrätten, hvartill arbetskrafter från Svea hofrätt borde anlitas.» Besparingarna skulle vinnas derigenom, att sekreterarens, registratorns och protokollsförarens i krigshofrätten bestyr skulle bestridas af Svea hofrätts personal. Vid sadant förhållande är det af stor betydelse, att presidenten, som indelar ledamöterna på divisionerna och äfven öfriga tjänstemän, är chef för bada verken, både den civila domstolen, Svea hofrätt, och den militära krigshofrätten.

Sedan nu den siste talaren, om jag icke misstager mig, gjort yrkande på bifall till reservanternas förslag, skall jag taga mig friheten yttra några ord om nämnda förslag. Sasom I. mine herrar, erinren eder, hafva reservanternas afstyrkt Kongl. Maj:ts förslag, enligt hvilket krigshofrätten skulle utgöra en del af Svea hofrätt, och i stället föreslagit stadganden, som gå ut på, att krigshofrätten skulle bibehållas sasom ett fristaende embetsverk. Sasom hufvudsakligt skäl för yrkandet, att Kongl. Maj:ts förslag icke skulle antagas, anföres, att den nuvarande krigsdomstolen enligt Kongl. Maj:ts förslag skulle blifva förändrad till en civildomstol, och att denna förändring skulle kunna »lända till men för disciplinen och till skada för upprätthållandet af militärandan». För min del kan jag icke finna annat, än att nämnda pastaende hvilar på en fullkomligt oriktig grund. Da de fleste af domstolsledamöterna äro militärer, och da domstolen har till funktion att behandla endast krigsrättsmal, blir den äfven efter Kongl. Maj:ts förslag, fortfarande sasom hittills, en militär specialdomstol. Att en och annan, som icke satt sig in i fragan, kan göra sig en oriktig föreställning om verkan af ett bifall till Kongl. Maj:ts förslag, är förklarligt; men att de personer, som afgifvit reservationen, kunna pasta, att krigshofrätten genom antagande af samma förslag skulle förvandlas till en civil domstol, det är något, som jag omöjligen kan fatta.

Faller nu det hufvudskäl, reservanternas anført, så faller i och med detsamma, skulle jag tro, reservationen. Men reservanternas hafva äfven tillagt ännu ett skäl — de hafva väl icke haft så särdeles stort förtroende till hufvudskälet — och det tillagda skälet henta de ur chefens för landförsvarsdepartementet yttrande till statsrådsprotokollet derom, att, da en mera omfattande omarbetning af den militära rättegångsordningen jemväl är af behofvet pakallad, fragan om organisationen af krigsdomstolarne i allmänhet maste under den närmaste framtiden komma under förnyad ompröfning». Derpå har jag icke att gifva annat svar än det, jag till statsrådsprotokollet afgaf på chefens för landförsvarsdepartementet yttrande. Och dessutom är samma yttrande besvaradt af en föregående talare.

*Ifrågasatt
omorganisa-
tion af krigs-
hofrätten.*

(Forts.)

*Ifrågasatt
omorganisa-
tion af krigs-
hofrätten.
(Forts.)*

Härmed kunde vara nog yttrad om reservationen. Men jag nödgas ändock tillägga några ord med anledning af reservanternas rekommendation af deras eget förslag. I reservationen säges, att reservanternas förslag kan antagas, »utan att derigenom någon af de önskningar, hvilka af Riksdagen uttalats i fråga om krigshofrättens ombildning, lemnas a sido eller uppfyllas i ringare man än genom det af Kongl. Maj:ts framlagda förslaget». Jag nödgas bestrida rättigheten af detta påstående, och jag påstår a min sida, att endast genom krigshofrättens förening med Svea hofrätt kunna omkostnaderna nedbringas till det laga belopp, som Kongl. Maj:tt till krigshofrätten begärt. Jemför man den definitiva staten enligt reservanternas förslag, hvilken slutar a 9,100 kronor, med staten enligt Kongl. Maj:ts förslag, hvilken slutar a 7,750 kronor, visar sig en skillnad af 1,350 kr. till förmån för Kongl. Maj:ts förslag. Reservanterna sjelfva uppgifva, att skillnaden skulle utgöra endast 750 kr., men en föregaende talare, herr Hasselrot, har berigtigt nämnta uppgift. Härtill kommer, att reservanterna beräknat kostnaderna alldeles för laga. De hafva använt den beräkningsgrund, som är följd i Kongl. Maj:ts förslag, men jag har redan förut framhallit, att det just är krigshofrättens förening med Svea hofrätt, som gör, att större besparingar kunna avvägbringas. Skall krigshofrätten vara fristaende, är det omöjligt att nedbringa kostnaderna annat än genom nedsättning af lönerna. Den nuvarande sekreterare-tjensten, för hvilken lönen är bestämd till 3,300 kr., skulle efter reservanternas förslag indragas, och i stället skulle anställas en registrator med ett arfvode af endast 500 kr. Reservanterna begära icke dessa 500 kr. åt nämnde tjänsteman, utan skulle beloppet tagas af det till diverse utgifter afsedda anslaget 1,500 kr. Nu fordras äfven arfvode för protokollsöring, och detta, beräknadt till 500 kr., skulle också tagas från samma anslag. Till expenser skulle således återstå endast 500 kr. Emellertid visar erfarenheten under de 4 sista åren, att expenserna i den fristaende krigshofrätten vexlat mellan 1,000 och 1,200 kr. arligen. Under sadana förhallanden tror jag, att det icke är möjligt att från nämnda expensanslag få mer än tre eller fyra hundra kronor till aflöning af de två tjänstemän, som enligt reservanternas förslag skulle hafva sin aflöning från detsamma. Sa lösligt uppgjorda beräkningar som dessa måste jag afrada eder, mine herrar, att antaga. Man I da hellre afsla förslaget. Men naturligtvis hemställer jag om bifall till Kongl. Maj:ts proposition, som, efter hvad jag hört uppgifvas, redan lär vara antagen i Andra Kammaren.

Herr Treffenberg: På det jag må kunna undga att särskildt reservera mig mot kammarens beslut, i händelse detta skulle komma att utfalla till förmån, vare sig för utskottets förslag eller för reservationen, skall jag bedja att få tillkännagifva, att jag i allo delar den uppfattning af denna fråga, hvilken funnit sitt uttryck i justitieradet Lilienbergs yttrande till högsta domstolens protokoll. Min öfvertygelse om rättigheten af detta yttrande har be-

tydligt stärkts under den förda diskussionen, särskildt genom de anföranden, som hållits af herrar Abelin och Falk och äfven delvis af herr Ölander. En följd häraf är, att, då jag anser reservationen, ehuru bättre än utskottets förslag, likväl vara en försämring af *status quo*, jag måste sluta mig till dem, som yrkat afslag å alltsammans, såväl å Kongl. Maj:ts af utskottet understödda förslag som å reservationen. Jag har blott en liten anmärkning att tillägga. Här var en talare, som anslog ett slags känslöargument, i det han erinrade om afidne landshöfding *Bergströms* ställning till denna fråga. Jag får upplysa, att, ehuru jag icke vet, om Bergström någon gång *var* en varm anhängare af Kongl. Maj:ts förslag, jag likväl har mycket goda grunder för det antagandet, att i sadant fall han icke förblef sin första kärlek trogen.

*Ifrågasatt
omorganisa-
tion af krigs-
hofrätten.
(Forts.)*

Herr Björnstjerna: Jag skall icke länge uppehålla kammaren, men jag kan likväl ej underlåta att med några ord besvara herr justitieministerns anförande.

Alla de myndigheter, som förnämligast äro intresserade i frågan, hafva, så vidt jag finner, på det bestämdaste afstyrkt Kongl. Maj:ts förslag. Jag börjar med att förklara, att det på intet vis förvanar mig, att Kongl. Maj:t velat framlägga ett förslag i frågan till denna Riksdag, eftersom förlidet år Riksdagen aflåtit en skrifvelse till Kongl. Maj:t med anhållan om framläggande af ett dylikt förslag. Emellertid har krigsministern på det allra bestämdaste afstyrkt det nu föreliggande förslaget under förklarande bland annat: »Mot den af chefen för justitiedepartementet föreslagna ändringen i kongl. förordningen om krigsdomstolar — — — finner jag mig böra uttala allvarliga betänkligheter.» Han fortsätter sedermera med mycket allvarliga ord, och man kan väl icke på ett kraftigare sätt förklara, att förslaget ur militärisk synpunkt är olämpligt. Svea hofrätt, på hvilken man vill lägga denna nya börda, förklarar bland annat: »Att under sadana förhållanden förpligta någon af hofrättens ledamöter att utan eftergift på det arbete, man fordrar och fortfarande måste fordra af honom sasom hofrättsledamot, utföra ett annat uppdrag af den omfattning som öfverauditörens, är att af honom kräva det omöjliga.»

Sedermera yttras: »För hofrätten, som i närvarande stund måste se sju af sina aderton assessorsembeten uppehållna af vikarier, i anseende dertill att de ordinarie innehafvarne förordnats att förvalta andra embeten, medan ytterligare åtta ledamotsbefattningar i anledning af langvarigare sjukdomsförfall för ledamot, vakanser och bildandet inom hofrätten af en tillfällig sjunde division förvaltas af adjungerade ledamöter, kan ett vidare fortgående på denna bana blifva ganska ödesdigert och rent af sätta på spel hofrättens förmåga att uppehålla sin ställning och sitt anseende sasom öfverdomstol.»

När nu hofrätten förklarar detta, och gjort det enhälligt — ty reservanterna skilja sig endast i detaljfrågor från de öfriga — hvarför skall man då nödvändigt patruga hofrätten denna anord-

*Ifrågasatt
omorganisa-
tion af krigs-
hofrätten.
(Forts.)*

ning, i synnerhet som, sasom tydligen framhallits, ur militärisk synpunkt är lämpligare, att domstolen får bibehålla utseendet af att vara en krigsdomstol, än att den blifver en afdelning af Svea hofrätt.

Herr statsrådet angaf atskilliga af reservanternas lösligt uppgjorda beräkningar, hvad fragans ekonomiska del beträffar. Jag undrar, om jag icke skulle kunna framdraga sadana lösliga beräkningar i det kongl. förslaget. Jag vill särskildt framhålla, att om öfverauditören tillika är ledamot af hofrätten och han måste hafva någon tids tjenstledighet från sina hofrättsgörömal, den person, som förordnas att sköta dessa, väl bör komma i åtnjutande af någon godtgörelse. Äfvansa är det väl obilligt, att presidenten skall utan att erhålla någon ersättning aläggas ett ökadt arbete, ett arbete, mot hvilket den nuvarande presidenten har protesterat och hvarom hofrätten förklarar, att för hofrätten skulle vara mycket skadligt, om ett sadant arbete alades honom. Dessutom skulle — efter hvad jag hört och äfven krigsfiskalen, hvilken är tjänsteman i hofrätten, uppgifver — visserligen ett sessionsrum möjligen kunna at krigshofrätten i Svea hofrätts hus beredas, men särskildt arbetsrum för fiskalen vore omöjligt att erhålla, likaledes rum för arkivet och biblioteket.

Tillika anföres i den kongl. propositionen, att medelkostnaden för expenser under de sista fyra åren uppgatt till 2.800 kronor om året. I afseende hära upplyses af fiskalen, att i medeltal under de senare åren visserligen 2.800 kronor utgatt, men härvid vore att märka, att krigshofrätten under nämnda tid mast flytta tva gånger äfvansom betala hyra för sina lokaler. — Sasom här upplysts, skulle lätteligen i någon af de militära anstalterna här i staden kunna gratis beredas lokal för krigshofrätten, och dermed skulle den stora hyreskostnaden försvinna. Enligt hvad krigsfiskalen upplyst, uppgick kostnaden för expenser under de tio åren 1878—1887 till 880 kronor i stället för, sasom nu, 2.800 kronor. — Jag tror, att om man vill vara billig, bör man äfven taga sadana omständigheter i betraktande, hvilka skulle förminska utgifterna, i fall reservanternas förslag antoges. För min del kan jag icke finna annat, än att sistnämnda förslag har mycket stora fördelar. Man befriar Svea hofrätt från en börda, mot hvilken dess ledamöter enhälligt protesterat. Man får en för krigsmagten mera tilltalande domstol med en generalsperson i stället för en hofrättspresident sasom ordförande. Man får ock, savidt jag kan finna, större frihet vid val af de civila ledamöterna, än fallet är efter Kongl. Maj:ts förslag, enligt hvilket man är inskränkt till hofrättsledamöter. Saledes kan jag icke förorda Kongl. Maj:ts förslag, utan får jag yrka bifall till herr Annerstedts m. fl. reservation.

Efter härned slutad öfverläggning yttrade herr talmannen, att beträffande den nu föredragna paragrafen yrkats, dels att densamma skulle godkännas, dels att paragrafen skulle antagas med den lydelse, som föreslagits i den af herr Annerstedt m. fl. vid

utlåtandet afgifna reservation. dels ock att paragrafen skulle afslås.

Sedermera gjorde herr talmannen propositioner i enlighet med dessa yrkanden och förklarade sig anse propositionen på godkännande af paragrafen med den lydelse Kongl. Maj:ts förslagit vara med öfvervägande ja besvarad.

Votering begärdes, i anledning hvaraf, och sedan till kontraposition dervid antagits afslag a paragrafen, uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

Den, som godkänner Kongl. Maj:ts förslag till ändrad lydelse af 11 § i förordningen om krigsdomstolar och rättegången derstädes den 11 juni 1868, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, afslås berörda förslag.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 34;

Nej — 57.

Öfriga delar af lagförslaget.

Afslogos på särskilda, af friherre *von Otter* derom framställda yrkanden.

Utskottets i punkten gjorda hemställan.

Förklarades besvarad genom kammarens vid föredragningen af lagförslagets särskilda delar fattade beslut.

2 punkten.

Utskottets hemställan afslogs.

Vid förnyad föredragning af sammanusatta stats- och lagutskottets den 10 och 13 i denna månad bordlagda utlåtande n:o 2, i anledning af väckt motion om ändrade bestämmelser rörande fjerdingmäns tillsättning och aflöning, biföll kammaren utskottets i detta utlåtande gjorda hemställan.

*Ifrögasatt
omorganisa-
tion af krigs-
hofrätten.*

(Forts.)

Vid förnyad föredragning af statsutskottets den 9 och 10 innevarande mars bordlagda utlåtande n:o 25, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till utgiftsstat för postsparbanken, biföll kammaren hvad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Föredrogs å nyo och företogs punktvis till afgörande bevillningsutskottets den 9 och 10 i denna månad bordlagda betänkande n:o 6, angående vissa delar af allmänna bevillningen.

*Inskränkning
i tiden för
anförande af
besvär mot
taxerings-
nämnds beslut
m. m.*

1 punkten.

Herr Walldén: Jag ber kammaren om ursäkt, att jag vid denna sena timme vågar upptaga kammarens tid för en fråga, som icke är af allmänt intresse, men af en viss vikt för det samhälle, jag har äran representera.

För att bevillningsutskottet skulle kunna avvägbringa den reform, som utskottet ansett önskvärd i afseende å kringsändandet till ledamöterna i pröfningsnämnden före nämndens sammanträde af förteckningar öfver de till nämnden inkomna ärendena, har utskottet mast i 51 § föreslå en ändring, som gar ut på att inskränka tiden för besvärs anförande hos pröfningsnämnden. Jag skall icke söka att, emot bevillningsutskottet, bestrida vare sig gagnet af den föreslagna reformen eller möjligheten af den ifrågasatta inskränkningen med afseende å besvärstiden, för såvidt nemligen förändringen skulle afse endast de 24 länen och ej Stockholm, men hvad Stockholms stad beträffar, befarar jag, att den föreslagna inskränkningen i besvärstiden skulle kunna blifva för ganska många af stadens skattskyldige invanare synnerligen oläglig, så till vida, att genom inskränkningen det blefve dem svart att kunna begagna sig af sin rätt att besvara sig öfver taxeringsnämnds beslut. Förhållandet är nemligen, att antalet mål, som vanligen skola behandlas af pröfningsnämnden, är synnerligen stort. Det har vexlat mellan 1,400, 1,500 och 1,600, och från säkert håll har jag hört uppgifvas, att det under senare tider närmat sig 2,000. Alldeles gifvet är, att tid behöfves för att å ett så betydligt antal mål och ärenden, af hvilka ganska många kunna vara af rätt svar och invecklad beskaffenhet, kunna lemna den noggranna behandling, som kräfves. För att kunna afsluta arbetet inom behörig tid måste därför pröfningsnämnden i Stockholm numera, sedan bevillningsförordningen ändrades 1892, sammanträda så tidigt, som författningen medgifver, eller den 15 september. Så skedde sistlidet år, och jag har ej anledning förmoda annat, än att så äfven framgent skall anses böra ske. Med nu gifna bestämmelser, enligt hvilka besvären skola vara anförda senast åtta dagar före nämndens sammanträde, skulle således besvärstiden tilländaga den 8 september. Om den föreslagna för-

ändringen antoges, blefve besvärstiden inskränkt till den 1 september. De skattskyldige i Stockholm erhålla kännedom om taxeringsnämndens beslut genom sjelfva debetsedlarne, hvilka tillställas hvar och en skattskyldig. Taxeringsnämnden slutar sitt arbete omkring medlet af juli, kanske något senare. Derefter skola debetsedlarne utskrifvas. Dessa utgjorde åren 1887—1891 i medeltal 85,690 stycken, men 1891 uppgingo de till 89,675, således nära 90,000. Utskrifningen medhinnas ej förr än till medlet af augusti. Då skola debetsedlarne kringsändas, hvilket arbete verkställas genom polismyndighetens försorg. Sedlarne delas ut till de olika polisdistrikten, hvarifran de lemnas till husvärdarne, hvilka sedan tillställa dem hyresgästerna. Det inses lätteligen, att med ett par dagars dröjsmal på något hall utdelningen i många fall icke kan vara afslutad förr än nagon af de sista dagarne i augusti. Om då besvärstiden är inskränkt till den 1 september, är, såsom hvar och en kan inse, tiden ganska knapp. Hvarje dag kan vara af vikt, i synnerhet som i slutet af augusti de allra flesta skattskyldige, som äro i tillfälle dertill, äro borta från Stockholm. Detta är nu visserligen en omständighet, hvarvid man kanske icke får fästa sig, men i alla fall gäller, att besvärstiden måste anses allt för knapp.

Dertill kommer, att den föreslagna reformen, huru nyttig den än må vara för pröfningsnämnderna i landsorten, icke är behöflig hvad angår Stockholm. Jag har icke sjelf varit medlem af pröfningsnämnden och har således icke egen erfarenhet härom, men jag har från fullt trovärdigt hall, nemligen af den, som i 14 är varit nämndens ordförande, hört, att såsom arbetet här är ordnad, behöfva icke de ifrågasatta listorna vara utarbetade före nämndens första sammanträde. Ledamöterna få nemligen före hvarje sammanträde sig tillstäld en lista på de mål, som då skola förekomma. Härjemte lärers vara vanligt, att pröfningsnämnden utser delegerade för hvarje distrikt, hvilka före besvärens behandling i nämnden taga kännedom om deras innehåll och införskaffa alla de närmare upplysningar, som erfordras för deras bedömande. Man har sagt mig, att det äfven skulle vara mycket svart, nära nog omöjligt, att i Stockholm genomföra de i § 54 afsedda stadgandena, enär uppsättandet af en förteckning å bortåt 2,000 mål med angifvande af deras innehåll kräfver mycket lång tid och skulle verkställas af uppbördspersonalen just under en tid, då densamma vore upptagen med annat arbete, eller från den 1 till den 7 september, då fjärde uppbördsstämman eger rum.

På alla dessa, i största korthet antydda skäl föreställer jag mig, att lämpligt vore, om bevillningsutskottet finge tillfälle att taga i öfvervägande, huruvida icke i afseende på Stockholm en undantagsbestämmelse från hvad utskottet nu föreslagit vore pakallad, och tager jag mig därför friheten anhålla om proposition på återremiss till utskottet af den nu föredragna punkten, i sammanhang hvarmed jag ber få tillägga, att ett sådant beslut redan är af Andra Kammaren fattadt.

*Inskränkning
i tiden för
anförande af
besvär mot
taxerings-
nämnds beslut
m. m.*

(Forts.)

*Inskränkning
i tiden för
anförande af
bevärd mot
taxerings-
nämnds beslut
m. m.
(Forts.)*

Herr Cavalli: Det är verkligen för utskottet att beklaga, att då förevarande ärende behandlades i utskottet, i hvars beslut åtminstone en af Stockholms stads representanter i Andra Kammaren deltog, icke med ett ord antyddes de särskilda bestämmelser, som enligt hvad den siste talaren anført, skulle kunna anses vara för Stockholm lämpliga och behöfliga. Om således utskottets öfriga ledamöter i denna fråga visat sig icke känna förhållandena i Stockholm, hafva de åtminstone någon ursäkt. Förhållandet är emellertid, att man vid behandlingen af frågor rörande beskattningsväsendet alltid träffar på för Stockholm ensamt gällande bestämmelser, hvilka alltid vålla svårigheter, då det gäller att lagstifta för hela landet. Frågan är icke stor, hvarför, och då finansministern har uppdragit at några personer att verkställa revision af bevillningsförordningen, den nu påyrkade ändringen för Stockholm skulle kunna anstå i afvaktan härpå. Jag är öfvertygad om att kammaren icke är villig att med jemnmod höra mig i detalj granska, hvad den siste talaren anført, men jag skulle kunna visa, att de af honom framhållna olägenheter äro öfverdrifna, och jag vågar, äfven efter åbörandet af den siste talarens anförande, påstå, att förslaget, sådant det föreligger, kan här i Stockholm genomföras. Det är på dessa grunder, som jag tror mig kunna framställa yrkande om bifall till utskottets förslag.

Friherre Barnekow: För min del är jag icke mycket porterad för undantagslagar och särskildt icke för sådana till förmån för Stockholms stad. Det har så många gånger varit fråga om undantag för Stockholm, och särskildt här är undantaget sådant, att jag tycker, att invånarne i Stockholm gerna någon gång kunna underkasta sig samma lagar som de öfriga invånarne i landet. Då vi hade brefbärarefrågan före, ville Stockholmarne hafva portot nedsatt, oaktadt de hade så beqvämt, att de få brefven nedlagda i en låda på sin dörr. då vi, som bo på landet, få sjelfva hemta våra bref på posten; och nu hör jag, att man i Stockholm bär debetsedlarne till de skattskyldige redan i augusti månad; på landet få de dem ej förr än i december eller januari månad, och vill man klaga öfver taxeringen, får hvar och en skattskyldig sjelf taga reda på hvartill han blifvit uppskattad, och glömmar han det, så får han betala den skatt, han för året blifvit påförd.

Jag är, som sagdt, icke hugad för undantagslagar, utan yrkar bifall till utskottets förslag, och hoppas, att Stockholms invånare såväl som det öfriga landets kunna rätta sig efter lagar och författningar, om det än någon gång skulle vara förenadt med litet besvär.

Herr Törnebladh: Jag ber om ursäkt, att jag vid denna sena timma tager till ordet, men jag kan icke låta den siste talarens yttrande passera oanmärkt. Jag har icke hört, att någon i Stockholm begärt undantag från lagar och författningar, som redan finnas. Men deremot har jag hört, att, då lagar och författningar skola skrivas, man tager hänsyn till de särskilda förhållanden,

som kunna finnas på olika orter. Det gäller icke endast Stockholm, utan kanske äfven Göteborg och andra städer, om icke i denna sak, så i åtskilliga andra. Vi hafva ock af bevillningsutskottets ärade ordförande hört, att det hade varit särdeles kärt för utskottet, om upplysningar lemnats i utskottet, hvilka skulle kunnat föranleda, att förslaget tagits i närmare öfvervägande. Då nu så lyckligt är, att en komité är sysselsatt med bevillningsförordningen och snart skall taga vida viktigare frågor än denna i öfvervägande, undrar jag, om icke skäl vore att afvakta dess utlåtande och under tiden låta förevarande fråga helt och hållet hvila, hvarför jag skall tillåta mig att yrka afslag å utskottets förslag.

*Inskränkning
i tiden för
anförande af
besvär mot
taxerings-
nämnds beslut
m. m.
(Forts.)*

Friherre Alströmer: Jag är visserligen icke i tillfälle att kunna närmare bedöma de anmärkningar, sedda från Stockholms horisont, som här blifvit framförda mot utskottets förslag. Men jag tror, att med god vilja och kanske någon ansträngning den förändring, som här föreslagits, äfven skall kunna tillämpas för Stockholm. Då emellertid, efter hvad jag hört, Andra Kammaren redan har beslutat att återremittera ärendet, och då jag antager, att utskottet skall kunna finna någon utväg att tillgodose såväl landets intresse i allmänhet i detta afseende som äfven Stockholms speciela intresse, förenar jag mig med den förste talaren och yrkar återremiss till utskottet.

Herr Annerstedt: Det förhåller sig visserligen så, att, på sätt åtskillige talare redan yttrat, det är möjligt att i Stockholm tillämpa de föreslagna bestämmelserna, men resultatet af en tillämpning af dem skulle blifva, att en icke obetydlig del af Stockholms skattskyldige invånare skulle förlora tillräckligt radrum att föra talan mot taxeringsnämndens uppskattning. Jag kan vitsorda, att, då tiden för pröfningsnämndens sammanträde i Stockholm framflyttades åtta dagar till den 15 september, den korta besvärstiden redan då gjorde, att ett antal personer förlorade sin rätt i följd deraf, att besvärstiden gick till ända, innan de medhunnit att ordna om anförande af besvär på vederbörligt ort. Derest nu utskottets förslag antages, kommer sådant säkerligen i vidsträcktare grad att inträffa, icke så mycket bland rika och förmögna personer, om hvilka man väl kan säga, att den må skylla sig sjelf, som sig ej bättre försag, utan den korta tiden kommer att förhindra just de mindre bemedlade, som visserligen känna, att de blifvit origtigt uppskattade för en inkomst, vida öfverstigande hvad de hafva, men icke genast veta, hvart de skola gå med sina besvär.

Under sådana förhållanden och då det är lämpligt att i fråga om en ekonomisk lag taga hänsyn till de olika förhållanden, som på olika ställen kunna råda, och det torde vara lätt att uppvisa, att i ett stort stadssamhälle erfordras bestämmelser, afvikande från hvad som gäller för landet i öfrigt, förenar jag mig i yrkandet om återremiss.

*Inskränkning
i tiden för
anförande af
besvär mot
tazerings-
nämnds beslut
m. m.*
(Forts.)

Herr Rudebeck: Det var med anledning af det *yrkande*, som framställes om afslag på föreliggande förslag, som jag begärde ordet. Det synes mig, som om det vore ganska obilligt att fördra, att så rimliga anspråk, som framstälts af motionären och som verkligen äro ett uttryck af ett på många håll känt behof, skulle rent af undertryckas blott af bekvämlighetshänsyn för en enda kommun. Jag medgifver visserligen, att den nya bestämmelsen kan till en början medföra någon olägenhet för Stockholm, men det beror derpå, att Stockholm har ett från, om möjligen icke alla, dock säkerligen de flesta andra kommuner — deribland äfven Göteborg tror jag, ty i utskottet satt en ledamot derifrån, som icke hade något att erinra mot förslaget — afvikande tillvägagående, det nemligen, att de skattskyldige icke anse sig böra taga reda på sin beskattning förr, än debetsedlarne dem tillställas. Detta är emellertid en afvikelse från hvad som eljest i landet tillämpas och enligt gällande författning bör iakttagas, och det synes mig vara väl mycket anspråksfullt, att för en sådan bekvämlighetshänsyn frågan skulle falla. Om kammaren besluter återremiss, kan saken visserligen hjälpas, men jag får för min del säga, att jag icke anser de skäl, som anförts, vara af den betydighet, att de böra föranleda till återremiss, utan yrkar jag bifall till utskottets förslag.

Herr Cavalli: Då af ett yttrande från stockholmsbänken, som afgifvits sedan jag hade ordet, skulle kunna dragas den slutsatsen, att ett bifall till utskottets förslag kunde komma att beröfva de mindre bemedlade deras rätt eller åtminstone möjligheten till talan mot beslut i beskattningsfrågor, så ber jag att få påpeka, att den förste ärade talaren gjorde sig skyldig till ett miss-tag och derigenom vred frågan något på sned. Han gick ut från den uppfattningen, att pröfningsnämnden skall sammanträda den 15 september. Men enligt gällande förordning är nämnden icke skyldig, och icke heller berättigad, att sammanträda den 15 september, ty den skall sammanträda under senare delen af månaden, således under någon af dagarne från och med den 16 till och med den 30 september. Fordra nu bekvämlighetshänsyn i Stockholm, att den icke sammanträder den 16, så kan den ju sammanträda senare. Jag tillåter mig framställa yrkande på bifall till utskottets förslag oförändradt.

Efter härmed slutad öfverläggning yttrade herr talmannen, att i afseende på förevarande punkt yrkats, dels att hvad utskottet hemställt skulle bifallas, dels att utskottets hemställan skulle afslås, dels ock att punkten skulle visas åter till utskottet. Sedermera gjorde herr talmannen propositioner jemlikt dessa yrkanden och förklarade sig anse propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med öfvervägande ja besvarad.

Votering begärdes, i anledning hvaraf och sedan till kontraposition dervid antagits återremiss, uppsattes, justerades och anslogs en omröstningsproposition af följande lydelse:

Den, som bifaller hvad bevillningsutskottet hemställt i 1 punkten af sitt betänkande n:o 6, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, visas punkten åter till utskottet.

Vid slutet af den häröfver anställda omröstning befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 25;

Nej — 24.

2 punkten.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

3 punkten.

Lades till handlingarna.

Föredrogos och hänvisades till statsutskottet de af herr statsrådet friherre Rappe under sammanträdet aflemnade kongl. propositionerna.

Anmälades och bordlades bevillningsutskottets memorial n:o 7, i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut rörande en punkt i utskottets betänkande n:o 3, angående vissa delar af tullbevillningen.

På begäran af herr Wallin beviljades honom ledighet från riksdagsgörömlen från och med den 17 till och med den 28 i denna månad.

Justerades fem protokollsutdrag för detta sammanträde.

På framställning af herr talmannen beslöts, att de ärenden, som denna dag bordlagts första gången, skulle uppföras främst på föredragningslistan till nästa sammanträde.

Kammaren åtskildes kl. 4,26 e. m.

In fidem
A. von Krusenstjerna.
